

PUBLICAȚIE SAPTĂMINALĂ EDITATĂ DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
 ANUL II • NR. 35 • 8 — 15 SEPTEMBRIE 1991

„Țara Românească, Basarabia, Moldova, Bucovina, Transilvania și Banatul — știu că ar forma împreună un regat de toată frumusețea, ale căror frontiere par indicate de natură, între Marea Neagră, Dunăre și Tisa? Această idee care, anul trecut, ar fi fost o curată utopie mi se pare astăzi atât de realizabilă încât îmi vine să pariez că așa se va întâmpla, dar când?”

Dimitrie G. Golescu, 1848

Chișinău, 27 august 1991

Sfârșit de august în Europa: declanșarea războaielor mondiale, dictatul de la Viena; insurecția poloneză și cea română; momente în care timpul istoric intră, frenetic, în autoacelerare. Mai curînd: invazia sovietică în Cehoslovacia. Și, curînd de tot — sfîrșitul Marelui Bolnav.

Procesul comunismului începe cu procesul statuiilor. În țara — pînă mai ieri — vecină se derulează scene supra-realiste: poporul coboară de pe soclu statuile lui Lenin, în timp ce populația stă încă la coadă la Mausoleul aceluia.

Fiecare imperiu are moartea pe care o merită — am fi fost, poate, tentați să spunem, privind — incapabili de a distinge între truaj și realitate — spectacolul deopotrivă derizoriu, eroic și grotesc pe care ni l-a oferit puciul. Istoria se precipită, Imperiul Imperiilor se sparge în tîndări, și una dintre ele ajunge în inima noastră.

Basarabia se întoarce la Patria-Mamă — vor consemna istoricii. Istoria vine spre noi, agresînd indiferența populației și potențînd entuziasmul poporului. Căci puține evenimente ne-au prins mai nepregătiți decît această bună-vestire a României Reîntregite, care stă să redevină, din vis imponderabil, realitate istorică.

Comunismul a apus definitiv la Moscova. Teribilul P.C.U.S. a fost desființat, într-o bună zi, de Cneazul Boris, așa cum un director de școală ar desființa echipa de baschet a liceului. Nici o nostalgie nu se va trezi în urma lui. Proiectele de reformă, alcătuite de ani de zile de primii specialiști ai Uniunii, vor însănoși treptat economia fabulos de bogatăi Rusii. Limitarea cheltuielilor militare va avea, la rîndul său, efecte spectaculoase. Nici un fost politruc nu va îndrăzni vreadată să revigoreze vreo organizație comunistă.

În acest moment, riscăm să devenim statul cel mai re-

trograd din Europa. În ceasul în care comunismul dispare la Kremlin, la București există două partide comuniste. În ceasul în care Uniunea Sovietică crapă ca o balenă depusă pe țarm de capriciile curenților, suntem singurii în lînjului printr-un tratat de omicîție cu proaspătul cadavru.

ISTORIA VINE SPRE NOI

Pigmeii pe care o farsă i-a costumat în oameni politici încearcă, stingoci, să-și camufleze deruta prin zîmbet.

Paradoxal, iminența Marii Uniri este incomodată nu de imperialismul moscovit, ci de dezordinea bucureșleană. Paradoxal, Basarabia nu e, acum, o provincie înstrăinată a României, ci, mai curînd, România e o provincie rebelă a Basarabiei.

Nu este acesta, desigur, primul paradox al istoriei noastre. Și nu e greu, de aceea, să îl privim în pozitivul lui. El poate marca sfîrșitul jalniciei truții cu care alțița locuitorii ai Vechiului Regat au privit, după primul război (iar unii dintre contemporani mai privesc încă), provinciile

alipite — Ardealul și Basarabia. El poate marca, deopotrivă, o infuzie de moralitate, de prospețime și de patriotism autentic în viața noastră politică, atît de des amenințată de fals și de impostură.

Iar acest ascendent moral pe care Basarabia îl are față de noi nu e, în fond, chiar atît de paradoxal. Căci sutele de mii de oameni care au inundat străzile Chișinăului n-au venit urmînd numai îndemnul și apelurile acelor zile. Ei au venit, deopotrivă, minoși de selea de libertate moștenită de la marii absenți ai acelei sărbători. De la cei trecuți în lumea umbrelor. De la cei deportați, în vagoane de vite, în tundra sau taigaua Siberiei. De la cei morți de frig și de extenuare în lagăre. De la cei răpuși de foamete pe cel mai bogat pămînt din Europa. De la cei uciși de gloanțele comisarilor poporului.

Cu această zestre de gravitate, și cu hotărîrea celor care au trecut prin prea multe pentru a se mai teme intră-adevăr de ceva, Basarabia își va regla ultimele conturi cu Imperiul: desprinderea economică, administrativă și militară; recuperarea teritoriilor înstrăinate în timpul stalinismului.

Iar noi, cei de aici, ar trebui să folosim acest răgaz pentru a face ordine în viața noastră publică; pentru a găsi linia unei redresări economice, politice, morale; pentru a abandona, definitiv și consecvent, comunismul. Pentru a reaminti lumii întregi că există o singură Românie, întinsă pînă la Nistru.

„Nulla dies sine laetitia”, „nici o zi fără o bucurie”. Această deviză, inventată — și îndrăgită — de Noica ar putea deveni deviza noastră: nici o zi fără bucurie de a lupta pentru Marea Unire. Care vine spre noi mai repede decît am fi crezut vreadată.

VICTOR BĂRSAN

THE GETTY GRANT PROGRAM 1992-1993 BURSE DE CERCETARE

Fundația J. Paul Getty din California, care se ocupă de promovarea artelor vizuale, anunță specialiștii că oferă:

burse de cercetare în domeniul istoriei artei și disciplinelor umaniste înrudite.

Bursierii vor beneficia de sprijin financiar pentru realizarea unor proiecte legate de înțelegerea artei și istoriei ei, timp de 4 luni consecutiv, în perioada lună 1992-junie 1993.

Condiții de înscriere:

• Se pot înscrie pentru o astfel de finanțare persoane care dețin titlul de doctor sau au experiență profesională echivalentă. Au prioritate specialiștii aflați la începutul carierei și cei care nu au călătorit niciodată în străinătate.

• Candidații pot alege între a studia pe cont propriu sau a se afla la o universitate sau la un institut specializat. În acest ultim caz, candidații trebuie să le logătura cu instituția respectivă și să obțină acordul acesteia înainte de a depune dosarul de înscriere.

Dosarul de înscriere trebuie să cuprindă:

• un curriculum vitae completat

• o descriere de maxim 4 pagini a proiectului propus pentru a fi realizat pe perioada bursei.

Documentele se pot completa în limbile: engleză, franceză, germană, italiană sau spaniolă.

Data limită de primire a cererilor la birourile GETTY GRANT PROGRAM este 11 noiembrie 1991.

Formulare și informații suplimentare se pot obține zilnic între orele 14,00 și 17,00 la:

FUNDAȚIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DEȘCHISĂ

Calea Victoriei 133, C.P.22 - 196, București 71.102

Telefon: 50.63.25; Fax: 12.02.84

ÎN ATENȚIA DIFUZORILOR PARTICULARI

Redacția Revistei „22” face cunoscut DIFUZORILOR PARTICULARI că remiza convenită lor a crescut

de la 20% la **25%**

Plata se face anticipat la redacție, acceptându-se un retur de maxim 10%.

Cei interesați ne pot contacta la adresa: Calea Victoriei 120, etaj 1 Serviciul Difuzare

Stimați cititori,

În ciuda creșterii repetate a prețului hîrtiei, începînd cu trimestrul IV 1991 prețul unui abonament pe 3 luni este de numai 175 lei (incluzînd și taxa de expediție) sau 100 lei pentru cei care pot ridica abonamentul direct de la redacție.

TALON

PENTRU ABONAMENT
LA REVISTA „22”

Doresc să mă abonez la Revista „22” pe o perioadă de 3 luni; rog să mi se expedieze publicația dv. pe adresa:

Numele.....
prenumele.....
Localitatea..... Jud.....
Strada..... nr.....
bl..... sc..... et..... ap..... cod poștal.....

Menționez că am expediat la data de..... suma de..... lei, prin mandatul poștal (de la poșta) nr..... pe adresa: Redacția Revistei „22”, Calea Victoriei nr 120, București. Of. poștal 22 Bogdan Petrescu

Rugăm pe cei interesați să expedieze la aceeași adresă talonul de abonament cu mențiunea:
Pentru Serviciul „Difuzare”.

OCHIUL DE LEMN

DALLAS À LA RusSE

După o săptămînă intens politizată, în care emisiunile (in)formative au precumpănit, curiozitatea noastră a început să se blazeze, cronicizîndu-se. Pulsul evenimentelor, deși mult mai grăbit, s-a ordonat. Așteptînd „știrile”, sîntem, zilnic, aproape siguri că o nouă republică unională își va declara (declama) independența, că tot o altă eminență (în toate sensurile) cenușie a fost arestată, s-a sinucis, și-a dat demisia sau este bînuț. Lucrurile de acest fel au devenit „normale” și, cum ceea ce se cunoștea sub numele de U.R.S.S. acoperă un continent, aceasta ar putea constitui un adevărat rezervor de evenimente tonice, încurajatoare. Un izvor nesecat de noi și noi imagini ale revoluției, care să ne dea iluzia, pe de o parte, că aceasta e „permanentă”, și că, în același timp, opera Satanei bolșevice e infinită. Oricît va dura, revoluției anticomuniste ajunse la centru îi va fi greu să epuizeze un sistem care parcă a devenit „natural”. Fie și numai stratul simbolic constituie o adevărată calotă glaciară. Ne obluim, încet-încet, cu neseparat. Zeii se multiplică. Dintr-un punct fără frîntură, U.R.S.S.-ul, reductibil pînă acum la „centru”, la ceea ce se petrecea în interiorul Kremlinului, începe să prindă corp, să crească. Europa se înmulțește. Apar țări ca și noi, lese la jveală viața pînă acum ascunsă. Istoria desfășoară și colorează grăbită hîrțile pînă acum polare. Asistăm, s-ar zice, la o nouă creație. Sîntem contemporanii oboeșii ai facerii lumii. Ne mai putem minuna cum se cuvine de tot ce se întîmplă în jurul nostru, de toate cîte răsar, în sfîrșit, la Răsărit, ne mai înținem și mintea să trăim la temperatura potrivită istoriei strict contemporane? Răspunsul cred că este unul negativ. Cîteva zile petrecute cu sufletul la gură au reușit să stabilizească o normă pe care acum o urmăm în realizarea ei zilnică. Oricît ne-ar asalta imaginile, nu putem trăi nici golul și nici prea-plinul de realitate decît uniformizîndu-le. Oricît de „tari”, de senzaționale, de

capitale, „știrile” durează zilnic cam aceiași număr de minute. Totul, oricît de atroce, ajunge să ni se pară firesc, natural, adică tînde să dispară. Norma o constituie mereu nimicul, care ne înghite, precum nisipul, viețile, mărîndu-le și reducîndu-le. Evenimentul văzut și auzit, mărînd într-o primă clipă o depășire, o abateră de la acest (mai) nimic generic, nu reprezintă – a doua sau a treia zi – decît o extindere a banalului, un pas în plus, cuceritor, a invaziei nonevenimentului.

Ne mai în evenimentele din Croația cu sufletul la gură? Ne mai scandalizează scandalul „jugoslav”? Ce ne-a rămas în memorie din „invazia” albaneză de pe coastele însoțite ale Italiei? Totul se reduce, tînde să dispară. Nu putem trăi la intensitatea de mecanicism impersonal a istoriei evenimentiale. Evenimentul ca atare e un non-sens, o contradicție, căci se neagă pe sine. Părînd a învinge neantul, a depășit banalul, inforul, individualitatea de o clipă a neutralei „istorii” sub formă de „eveniment”, Constituie pînă la urmă o extindere a normei morocănoase, a plictisului și indiferenței generale, generice. Substanța lumii își ucide formele, e indiferentă la propriile metamorfoze.

Într-o parte, lumea pare a voi să se refacă, în cealaltă, țesătura ei se corodează sub ochii noștri. La început vedem distinct, apoi totul intră în normal. În U.R.S.S. lumea se umple, în Croația ea pare a se goli. Ce spuneți de imaginile înregistrate de un operator în timp ce tocmai era ucis? Dar grămăzile de morți împușcați, ce ne mai spun? Mai întorcem, răcar, capul? Și la ce ne-ar folosi o atitudine – fie ea și intimă – față de tot ce ne înconjoară? De ce ne oferă televiziunea toate imaginile? Sîntem oare curioși, interesați? Sau nu e vorba decît de cîna cotidiană de imagini? Cu cît realitatea ne somează mai abrupt, cu atît părem a deveni mai indiferenți. Sau mi se pare mie?

Să recunoșc totuși că marți, 27 august, nu m-am putut desprinde de micul ecran și că am și plîns de cîteva ori. Exact ce se aștepta de la mine, de la noi toți. M-am purtat conform. S-ar fi putut altfel? M-au trezit și pe mine la realitate cei trei exaltați gata să depășească – ca și cum ar fi fost un nimic – extraordinarul moment istoric numit al „declarației independenței”? Mă refer la Roșca Lari și Druc, singurii care au vorbit despre „Independența” Moldovei în termenii

insatisfacției și ai tensiunii depășirii de sine. Am putut să-mi dau seama că voința publică e mult mai favorabilă unirii decît s-ar fi putut crede. Din cele două state românești care credeți că se apropie cel mai mult de esența – fantasmatică – a românismului? Oricare ar fi răspunsul, în Basarabia, politica și poezia, altfel spus cuvîntul ca faptă, sînt mult mai adevărate decît la București, unde tînd amîndouă, și vorba și fapta, spre ornament desubstanțializat.

Pe fondul acesta intens emoțional, preponderent politic, care în scurt timp a atins nivelul unui soi de serial „Dallas” à la russe cu un număr ca și înfinit de episoade și servit la ore fixe, imaginile competitivității umane pure, nemascate sub vorbe, ni s-a revelat sub chipul olimpicului atletism. Am mai putut urmări și o emisiune „Simpozion” deosebit de clar și bine condusă de Sanda Vișan. A dispărut – ni se spune că doar pentru o vreme – „memorialul durerii”. Prea crescuse concentrația de anticomunism din ceaulul național...

Ca să închei, niște cifre. Totul se reduce la cifre, așa am fost învățați. După 1 septembrie, TVR refuză să mai transmită spoturi publicitare la ziare și reviste punînd punct astfel situației absurde de a face reclamă adversarului nr.1 – presa scrisă –, de a mai populariza tocmai criticile unanime ce i se aduc. Căci numai presa cu adevărat independentă – adică înainte de toate din punct de vedere financiar – are nevoie de reclamă, cealaltă parte a presei nu este supusă concurenței. Nu o cîștește mai nimeni, dar e subvenționată. Acolo se poate dormi fără griji. Se poate chiar scrie în somn. Pînă atunci, pînă la 1 septembrie, prețurile fuseseră multiplicat de peste douăzeci de ori! Comparați: un clip de 30 de secunde se scumpise de la 8.000 lei la... 200.000 lei... Ce spuneți? Se apropie, nu-i așa, campania electorală. Iar dinspre Litoral se îndreaptă spre Capitală, precum un convoi bine mascat de blîndate, Adrian Sîrbu... Va emite postul acestuia pe canalul (magazinul) 36?

Dar Coloana fără sfîrșit a lui Brîncuși se va prăbuși peste noi? Ne va strîbi înfinutul? Nu s-ar putea spune că nu merităm să pierim sub propriile noastre simboluri și embleme...

BOGDAN GHIU

MASS-MEDIA IN PAS DE DEFILARE

• În numărul 7 al revistei Universul cărții, d-l Radu Cîmpeanu mărturisește că nu are talent literar și că singura sa operă vor fi, probabil, memoriile sale • astfel, unicul talent al P.N.L. rămîne I.V.Săndulescu • creațiilor sale republicate li s-a pierdut de mult socoteala • d-l Cîmpeanu admite că nu este un mare cunoscător de poezie, dar că „mi place Ana Blandiana” • una peste alta e un om cu gust d-l Radu Cîmpeanu • rivalul său, d-l Iliescu, se declară împotriva icrelor negre și a fastului în viața privată, într-un interviu acordat lui Max Bănuș în numărul 41 al revistei Tinerama • bărbetul politic de cea mai mare perspectivă rămîne Mircea Druc, care, într-un interviu acordat Cotidianului declară că ar vrea ca nimeni, în afară de România, să nu recunoască independența Basarabiei • după părerea sa, aceasta ar ușura reunificarea • d-l Alexandru Bărlădeanu s-a reîntors în Basarabia • de data aceasta, în tabăra noastră • evoluție • d-l Ion Iliescu zîmbește la locul inundațiilor • într-adevăr, nimic mai comic decît o inundație • televiziunea ni-l arată pe șefii localnici notînd în carnețele indicațiile prețioase ale tovarășului • de ce să nu le

dea, dacă se găsesc oameni alți de dornici să noteze? • la o conferință de presă la Cotroceni, d-l Iliescu ne-a vorbit vreun sfert de oră despre cum combat vizelele-ni inundațiile • e clar, în materie de inundații măcar știm cum stăm • vom importa modelul venezuelean • d-l Ilie Neacșu declară, într-un interviu acordat revistei Cuvîntul, că „vreau de la noi sînt în stare să facă un popor să devină antisemit” • dar românii nu sînt • criptică treabă • mai multe săptămînale au consacrat numărul precedent integral evenimentelor din U.R.S.S. • fiecare în felul său • „Miga&Boris” se numește suplimentul consacrat de Flacăra evenimentelor din U.R.S.S. • din care cel mai reușit lucru este coperta • care înfățișează pe tînrul Gorbaciov într-o piesă de teatru în timpul studenției sale și o întrebare aparținînd lui Roland Reagan • Cum poți fi președinte fără să fi fost actor? • reușit și numărul Tineramei (42) • singura disonanță: grupajul despre Basarabia, incomplet și scris într-o limbă română foarte aproximativă • poate o fi tradus din rusește, mai știi • un grupaj interesant de texte inedite ale Aliciei Voinescu în numărul 42 din România literară, sub titlul „Ce ar lipsi Europei dacă nu am fi noi?” • o întrebare care cere mai multe răspunsuri • emisiunea 7x7 continuă să

fie și proastă, și rău intenționată în același timp • oferînd deputaților români inedita ocazie de a insinua că experții constituționali străini nu umblă decît după banii noștri • nu mai rămîne decît să se vîndă și ei lui Rațiu • dacă s-ar vinde guvernul, n-ar cîștiga decît dreptul de a face emisiuni politice proste pe canalul național • oare merită? • continuă serialul din Express Magazin despre somitățile ale medicinei românești „scoase la pensie” • o • fi ea criză de subiecte, dar nici chiar așa • nu știu dacă gerontocrația universitară românească, protejată feroce de anteriorul regim, trebuie susținută așa frenetic • și nici într-un caz cu ample scrisori anonime și misive analfabete de la „foști pacienți” • fetele frumoase care știu limba engleză să se îndrepte către Tinerama • acolo sînt așteptate de un „american executive” care caută „travel companion” • bărbetii vajnici să ia calea cotidianului România liberă și a radioului Fun unde îi așteaptă (să o caute) comara tuturor timpurilor • într-un final, societatea românească se va polariza din nou, dar cu o calitate sportivă • bărbetii bogăți și tineretele călătorite se vor reuni într-un final apoteotic • cît de strîns, și în jurul cui, nu se știe însă • lovitura de stat de la Moscova a fost așa de scurtă • dezideratul propagandiștilor de partid și al președintelui Iliescu a rămas nerealizat • parcă e singurul? •

ALINA MUNGIU

IMPORTANT

Redacția revistei „22” anunță pe cei interesați (bibliotecii și persoane particulare) că posedă un stoc de numere vechi, editate în perioade 1990-1991. Doritorii se pot adresa la telefonul 14.17.76.

CUM VĂ PUTETI ABONA • Cititorii din străinătate se pot abona la revista „22” trimițînd pe adresa redacției: Calea Victoriei 120, doctori, București – un cec (money

order) în contul 47.218.1600030 – B.C.R. sector 1, Str. Londra nr. 10. Plata se face în dolari S.U.A. ori în echivalentul oricărei monede convertibile la cursul oficial: – zona europeană: 5? dolari anual, 26 dolari pe șase luni; – zona americană și australiană: 62 dolari anual, 31 dolari pe șase luni. Expedierea revistei se face de către redacție. În costul abonamentului sînt incluse și cheltuielile de expediție. Se pot trimite și cecuri personale. Abonații li se oferă, la cerere, numere vechi ale revistei și Raportul G.O.S. cu privire la evenimentele din 13-15 iunie 1990.

cronica evenimentelor politice

Alina Mungiu

WITNESS

● spiritul istoriei desfide inertia maselor ●

Repezițiunea cu care se desfășoară evenimentele din U.R.S.S. a reușit să arunce în confuzie și să descumpănască mulți analiști occidentali. Aceștia continuă să pronosticeze mișcările lui Gorbaciov, ale dreptei comuniste și ale democraților, în baza unei mecanici deja depășite. Partida de șah a devenit brusc un joc în aer liber, fără reguli și supusă schimbărilor de direcție ale vinturilor de tot felul. Veșnicul punct de reper al Occidentului, Mihail Gorbaciov, nu numai că nu mai controlează absolut nimic, dar se compromite continuu încercând de la o zi la alta să se plaseze în fruntea tendinței celei mai puternice. Zilele sale ca președinte al Uniunii sînt numărate; numărate și zilele Uniunii, în forma în care am avut noi șansa și nefericirea să o cunoaștem.

Mai controlează cineva la această oră situația din URSS? Părerea noastră este că nu: dezordinea a depășit ordinea și lunile viitoare vor constata o creștere continuă a instabilității, a fragmentării centrelor de putere, a imprevizibilității de la o zi la alta. Liderii Uniunii par a nu reuși să deștepte la timp marea forță de inerție a maselor, care continuă să stea la coadă la mormîntul lui Lenin din centrul Moscovei, în vreme ce în alte cartiere statuile sale sînt azvîrlite de pe soclu. Astfel că majoritatea, ca și în zilele loviturii de stat, este cu de-

săvîrșire absentă din istoria acestor zile, lăsînd o minoritate să activeze în numele spiritului istoric, și îndeplinind fapte care, supuse la vot, ar fi trebuit să mai aștepte consimțămîntul popular încă mulți ani.

Din nenorocire pentru Gorbaciov și Uniunea Sovietică, din fericire pentru democrație și pentru Basarabia, situația economică este atât de dezastroasă încît imaginea pozitivă în exterior devine indispensabilă (ca să nu mai vorbim de faptul că poziția morală a trioului Gorbaciov — Elțin — Șevarnadze în timpul loviturii de stat îi obligă). Ca și imaginea în interior, de altfel! Simplul cetățean abruptizat afectiv și intelectual de mass-media comunistă pentru zeci de ani a fost brusc solicitat să-și polarizeze afecțiunea între liderii buni și cei răi. I s-a cerut să iasă în stradă — după ce ani de zile fusese convins că va fi ras de pe fața pămîntului dacă o va face —, a aflat că Armata Roșie nu numai că nu îi protejează, ba chiar l-ar ucide dacă patriarhul însuși nu ar implora-o să nu facă asta. Și cine l-a spus toate acestea? Nu „Europa liberă” („Radio Libertatea”), nici măcar „Moskovskoe Novosti”, pe care prea puțin îi citește, ci tocmai tații lor cei mai mari, Gorbaciov și Elțin. Și cine era sceptic vizavi de unul dintre aceștia doi nu era în nici un caz față de celălalt, ceea ce face situația și mai ingrătă.

Cum mai pot acești lideri să trimită vreodată armata asupra poporului? La drept vorbind, Mihail Gorbaciov era în această situație mai demult: de aceasta era necesară lovitura de dreapta. Cu aportul acesteia, însă, situația devine și mai limpede: nimeni nu mai are autoritatea, nici politică și nici morală, să mai dea vreodată asemenea ordine. S-a întimplat ca într-un film destul de celebru al lui Peter Weir — *Witness* —, în care poliștii corupți de Mafie, cu arma în mînă, ajunge în sfîrșit la martorul incomod — un copil aparținînd unei secte protestante, non-violente. Crima devine imposibilă deoarece în jurul martorului se adună secta întregă, cu minile goale — sute de martori. La ce îi mai servește mafiotului arma, sau lui Gorbaciov Armata Roșie, acum, cînd toți martorii au devenit brusc martori avizați? La nimic.

Puterea centrală nu mai poate deci întrebuința armata. Dar aceasta nu înseamnă că armata nu se poate scinda în fragmente care să se ralieze diverselor interese sau mișcări cu suport popular. Deși înclinăm să credem că războiul civil al Uniunii Sovietice va fi totuși economic, ca și războiul Uniunii Sovietice cu statele din Estul Europei. Va exista însă posibilitatea ca acest război să fie dirijat de la Centru? Acordul 9+1 s-a prăbușit, în vreme ce convențiile paralele încheiate între diversele republici par să aibă un viitor tot mai mare. Totuși, chiar și aici situația s-a modificat sensibil: dacă în urmă cu cîteva luni R.S.F. Rusă favoriza asemenea acorduri pe o bază pur economică — existînd un centru puternic care își asuma constrîngerea politică —, astăzi situația s-a modificat. Liderul Rusiei și Parlamentului său au meritul principal în demararea Consiliului. Prin slăbirea acestuia, Rusia nu mai este doar una

dintre cele 15 republici, cău-tînd aliați împotriva Kremlinului, ci Republica cu R mare, cea care dă sens Imperiului. Aceasta este poziția lor tradițională și ar însemna să ne facem iluzii dacă am crede că ei nu ar recupera-o cu această ocazie. Astfel că Rusia va deveni Centrul, unul dintre „cei 9” devine „1”. Dacă primele declarații de independență mărcuau emanciparea față de Imperiul Comunist (Balticele), cele ulterioare, culminînd cu Kirghizia și Uzbekistanul, marchează refuzul Imperiului Rus.

Întrebarea adevărată este dacă își va putea permite Rusia să poarte un război economic, dacă mai are suficiente resurse pentru aceasta, și pentru cît timp? Părerea noastră este că, așa cum legile economiei au triumfat în cursa pentru înarmare și în susținerea comunismului peste hotare — ceea ce a dus Uniunea la falimentul actual —, tot astfel vor triumfa și în raporturile dintre republici. Rusia are o poziție avantajoasă, dar nu îndestul de avantajoasă pentru ca șantajul economic să devină arma principală în re-construirea Imperiului Rus. Despre șantaje colaterale, cum ar fi cel față de România, nici nu poate fi vorba! Nimeni nu va mai achiziționa nimic din U.R.S.S. altfel decît la prețurile internaționale, astfel încît șantajul energetic își va pierde orice noimă. (Este foarte interesant de remarcat că grupurile cele mai patriotarde, mai vehemente în politica Ardealului și a „elementelor antiromânești” sînt cele care recomandă o politică de maximă prudență față de U.R.S.S. Încă o dovadă că falanga naționalistă aparține secției de diversione.)

Cum va evolua situația Moldovei noastre, în acest context? Abarației susținute de destul români cu privire la greutățile economice cu care

ne-ar greva alipirea Basarabiei le-a răspuns excelent Mircea Druc. Nu reluăm chestiunea, mulțumindu-ne doar să-l cităm pe primul ministru Valeriu Muravșchi, care a declarat în urmă cu cîteva zile că Moldova exportă mai mult decît importă, avînd o balanță deci pozitivă — ceea ce lămu-rește parțial și amenințarea șantajului economic al celorlalte republici. În ce privește chestiunea teritorială însă, nu sîntem la fel de optimiști. Dacă reunificarea cu actuala Moldova ni se pare că aparține viitorului apropiat, problema teritoriilor care fac astăzi parte din Republica Ucraina mi se pare că nu se poate rezolva decît printr-un compromis, că nu își poate găsi, cu alte cuvinte, decît o rezolvare parțial favorabilă nouă. Abnegația celor din Frontul Popular, care vor să rezolve cu orice preț această problemă — conștienți că România nu o va face — este admirabilă, dar probabil că ar trebui să căutăm compromisul cît mai repede. Problema celorlalți români trebuie reglată — cum de altfel s-a și început, în urma vizitei de acum două luni a lui Mircea Snegur la Kiev — ca o problemă reciprocă a minorităților (există o minoritate ucraineană importantă în Moldova).

În ceea ce îi privește pe amatorii de sondaje care sînt îngrijorați că nu există o majoritate a populației basarabene care să dorească reunificarea, să stea liniștiți. Lucrurile nu au stat altfel în 1918, și totuși treaba s-a făcut. Nu trebuie uitat că, spre deosebire de noi, moldovenii au o televiziune și niște conducători care nu se dau în lături să bată din poartă în poartă și să lămurească pe fiecare om. Și, apoi, sînt momente în care, din fericire, nu majoritățile fac istoria (și nici minoritățile). Cine o face, însă, nu ne încumetăm a presupune.

Sorin Faur PLATFORMA RECONCILIERII

Declarația-Apel a primei consfătuiri naționale a Alianței Civice și a Partidului Alianței Civice are cel puțin un merit: a limpezit, o dată pentru totdeauna, poziția retardantă a majorității segmentelor Puterii, ce s-a dovedit, din nou, incapabilă să reacționeze normal la un document reprezentînd suma punctelor nevralgice ale societății românești de azi. Nici o luare de poziție referitoare la Declarația-Apel a Partidului Alianței Civice n-a privit documentul cu pricina ca pe o platformă a reconcilierii naționale. Dimpotrivă — fie că e vorba de F.S.N., S.R.I., M.Ap.N., M.A.I. sau de propagandistii mobilizați —, corol vizajilor răspunde distorsionat și — a cita oară? — calomnios, „Probă de demagogie politică de practică profund nedemocratică”, elaborată într-o stare de transă, de euforie”, rod al „narcisismului cronic” și al „disprețului suveran”, „asa-zisa” Declarație-Apel suferă de „irresponsabilitate în abordarea celor mai acute, mai importante preocupări ale populației” și e chiar o „războiune legionară”. Aceste — să le zicem — judecări de valoare dau ele însele

dimensiunea și altitudinea la care se ridică viața politică românească după mai bine de un an și jumătate de guvernare fesenistă. Nimic mai scandalos decît isteria mică și statornică a gladiatorilor arenelor noastre politice.

Dacă M.A.I., S.R.I. și M.Ap.N. s-au străduit să întocmească niște comunicate separate, care, evident, resping integral poziția P.A.C., Frontul răspunde Declarației-Apel cu același prilej cu care anunță că a luat act de hotărîrea românilor din Basarabia de a-și declara independența. Îngrijorat, pesemne, de criza de hîrle cu care se confruntă „AZI”, președintele executiv al F.S.N., Ion Aurel Stoica, cuplează 6 paragrafe „cu Moldova” și 12 „cu Alianța” într-o Declarație de o amețitoare polifonie.

Din comunicatul S.R.I. — generos în calificări „echidistante” de genul „lipsă de realism”, „aberații”, „cerințe tendențioase și superficue”, „demagogie și ignoranță” — reiese destul de limpede că autorii Declarației-Apel sînt numai buni de băgat la beci. „Astfel de atitudini trebuie să reprezinte un semnal de alarmă pentru toți cei care doresc

cu adevărat binele României”, fiindcă „se aduc grave prejudicii procesului de democratizare din țara noastră”. Grupile de la Berevoești sau dosarele citorva oameni politici și ale unor opozanți, publicitate de presa care nu denigrează instituțiile statului de drept, sînt acțiuni menite să consolideze, desigur, fragila noastră democrație și — mai ales — pașii (unora) spre economia de piață. Interesant e că S.R.I. asigură națiunea română, pe calea comunicatului din 29 august, că „situația operativă nu oferă elementele necesare și suficiente unei aventuri puciste de tip fascistocomunist”. Nu ne mai întrebăm de ce a așteptat S.R.I. Declarația Alianței Civice pentru a ne asigura despre liniștea din situația operativă. Dacă nu mă înșeală memoria, pe parcursul zilelor

pucului de la Moscova S.R.I. a făcut mîle, Premierul nostru n-a făcut însă și ne-a înfricoșat de moarte declarînd răs-picat: „Există pericolul unei încercări de restaurare a comunismului în România”. O fi fost atunci domnul Petre Roman îmboldit, și el, de o „dorință fantezistă și/sau de un interes calculat” — vorba biroului de presă al S.R.I.?

Cineva s-a simțit totuși obligat să dea curs cererii cuprinse în Declarația-Apel de a-și defini public poziția față de P.C.R. Guvernul României, într-un comunicat destul de coerent și destul de abil pierdut între coloanele ziarului „AZI” din 30 august, afirmă între altele: „procesul comunismului implică efortul și responsabilitatea întregii societăți românești, pentru că nu judecăm aici istoria unui partid sau a unei ideologii — comunismului —, ci istoria furată, falsificată a unui întreg popor, timp de o jumătate de veac”. Comunicatul Guvernului e în mare parte de admirat. Admirabil ar fi însă ca dezerterele cuprinse în el să capele conturul acțiunii conjugate a întregii societăți românești.

Perspectiva e însă îndoielnică: atît timp cît în coloanele aceluiași ziar frontist, pe parcursul unei întregi săptămîni, tradiția deturnării de sens, moștenită de pe vremea campaniei electorale, s-a contorsionat înrîși pînă la absurd. Cum spuneam la început, Declarația-Apel a P.A.C. trebuia receptivă ca o platformă a reconcilierii. Dar, așa cum în campania electorală punctul

8 al Proclamației de la Timișoara — care cerea activiștilor de partid să nu participe la alegeri — președintele Iliescu îi opunea găselnița paronimică a drepturilor politice ale celor trei milioane de membri de partid, tot așa, acum, propagandistii Frontului arată cu degetul spre Nicolae Mananolescu, acuzîndu-l că plănuiește milioane de procese, tribunale excepționale și alte minunății înspăimîntătoare. Dacă respectivii autori ar fi citit hula Declarației-Apel, și-ar fi dat probabil seama că P.A.C. cere investigarea activității membrilor C.C. a activiștilor de partid, și tragera la răspundere în limitele normelor legale. Ei bine, numai în felul acesta vor putea fi dezamorsate tensiunile și suspiciunile care planează astăzi asupra unor întregi categorii sociale, nediferențiate după gradul de implicare în trauma anilor de dominație comunistă în România. Numai așa, Poliția, S.R.I., Armata, Administrația vor putea fi ferite de incoerența contestatară. Numai așa vor funcționa fără complexe de vinovăție.

Vina de a nu fi dezamorsat încă tensiunea socială aparține în exclusivitate Puterii. Sursele permanente de conflict dau aceleași Puteri șansa de a-și conserva interesele inclusiv prin întreținerea războaielor mici și tragice de tipul poliție-armată, studenți și muncitorii, minerii și restul lumii. Gorbaciov a reușit să evite pînă acum vinătoarea de vrăjitoare. Dar vai, noi n-avem nici măcar un Gorbaciov.

ACCENTE

Șerban Foarță

Dintr-un „Jurnal politic”

(Fatale evenimential, aceste rînduri sînt să aibă un minim merit teoretic.)

19 august, cîtra prînz. - În cazul unui șef de stat totalitar și, totodată, în curs de liberalizare (cînd, mai cu seamă, gestionarul acestei liberalizări e tocmai șeful respectiv), concediul e un lux fatal, el aducînd a interregnum și, deci, puțîndu-se solda cu, pur și simplu, concedierea indezirabilului șef. Ca și pe celălalt Serghelevici, Nikita, o duminică (și tot la Marea Neagră) îl costă, iată, acump pe Mihail (ca și, peșemne, pe noi toți). Acum, pe lîngă imprudentul și nefericele concediu (care-l atrase concedierea - ceea ce pare să-l surprindă la maximum pe omologul american, rămas bouche bée), marele Gorby este, cred, victima propriei indecizii, a propriei ambiguități: dogmatic printre liberali și liberal printre dogmatici. E. nu se poate mai firesc ca primii, astăzi, să-l depîngă (precît îl vor fi urînd ceilalți). Mult mai puțin firesc e, însă, ca noi, din sentimentalism și caritate pentru omul ajuns la foarte grea ananghie, după ce, cîteva sezoane, fusese aclamat drept unul providențial și charismatic (și căruia îi datorăm, parțial, emanciparea noastră), să nu vedem că ezitarea-i din ultimele luni de zile, proprie-i politică, adică, a jumătății de măsură, a leninistului tango, ca și lăuntrica-i confuzie, mai mult strabism decît orbire: liberalismul centralist, aveau să-l ducă, mai devreme sau mai tîrziu, la un impas. - Cine desfiinde comunismul, ar trebui să știe, totuși, că Molohul „c'est a prendre ou a laisser": care-pe-care! Alternativă nu există. (Și să mai spun că, dacă rolul este de Petru, Petrus Primus, al datoriei să razi bărbii?)

A doua zi, de dimineață. - În 1944,

Imperiul Roșu (re)începe să năpădească și ocupe un șir de state limitrofe, într-un teribil Drang nach Westen și nu fără acordul cinic al (mez)alianților atlantici. După 12 ani, în '56, o guvernare a Imperiului, Ungaria, răscolindu-se, e prompt (re)ocupată. După alți 12 ani, în '68, e rîndul desprimăvărării, dar pașnicei Cehoslovacii să fie prada, într-o noapte, a unei cîrdășesc-quintuple (re)ocupații imperiale. După alți (aproape) 12 ani, la finele lui '79, e ocupat Afganistanul, în calitate-i, pasămite, de hinterland ideologic al hrăpărețului vecin. Pentru ca azi, după alți 12, în 1991 (superb millesim palindromic între toți ceilalți ani, scîlîmbi, ai secolului 20), Imperiul (care, între timp, printr-un subtil reflux istoric - sau, numai, printr-un act reflex? -, era pe cale să-și retragă puhoalele și să-și reintre în niște albiil quasi-propril) să se ocupe pe el însuși. O mai făcuse, ce e drept, în acești 2-3 ani din urmă: dar o făcuse exclusiv de-a lungul limesului propriu: Țările Baltice, Kirghizia, Azerbaidjanul, Basarabia, Nagorni Karabagh, I proci, I proci... De-a lungul unil limes propriu, dar nu de jure, ci de facto, ca unui apropiat cu jașca prin doi sau manu militari - de unde, sediunea însăși a respectivelor confini, necesitănd (re)ocuparea, spasmodică și la răstimpuri, a lor de către strictul centru. Iată că, însă, actualmente se autoocupă centrul: inima Rusiei e, ea însăși, victima tancurilor roșii: „o Moscova de cer și furci" - funestul morb care o paște fiind infarctul miocardic.

(În paranteză fie spus: rotunda cifră 12, plus/minus cîteva fracțiuni: „douăsprezece trecute fix", n-aș vrea să aibă, n-ocurență, tîlcul cutărui cifru mistic și, eventual, apocaliptic; eu, unul, nu remarc decît că ciclul marilor invazii sovietice, după război, rămîne duodecimal - și că el... duodecimează!)

Acum, dacă e, cit de cit, acreditabilă ideea că silnica împărăție (în ipostaza-i bolșevică, dar și în cea dintii, țaristă) a suferit întotdeauna de ceea ce un Pierre Grimal consideră sindromul Romei, i.e. senzația sufocării, angosa stării de asediu, ipohondria unei crize perpetue de Lebensraum (de unde, cuceriri menite să preîntîmpine, mereu, un ipotetic agresor), concluzia care se impune ar fi că idealul-i ultim e, în materie de vecini, un, dacă vreți, non-volsinaga, adică granița cu nimeni (făcînd abstracție de aceea albastră, vertical-albastră, cu - după Rilke - Dumnezeu!). S-ar explica într-astfel, poate, și veșnicul-i expansionism, și potențialul-i destructiv în permanentă augmentare. Or, pe măsură ce întîiul, expansionismul, refluează (grație, să zicem, Maltastroikăi), enormul cumul destructiv nu-și află alt eșapatoar, nu-și mai găsește exutoriul decît în autodestrucție: implozie și/sau suicid. - Marele Tot, U.R.S.S.-ul se autodevoră, astăzi, ca fabulosul Ouroboros: „Hydre absolue, lve de sa chair... rouge".

Mîntuie, Doamne, sîngerînda Rusie - și desovietizează-ne pro noi!

ACCENTE

Ioan Buduca

Cîte partide avem?

Răspunsul la întrebarea de mai sus nu vrea să fie acela statistic. Nu cred că putem avea mai mult de cinci partide autentice, adică formațiuni politice care își constituie programul pentru a reprezenta interese sociale și economice de o anumite anvergură în societatea românească actuală. De pildă, nu îmi explic de ce este necesar un Partid al Particularilor într-un context politic în care există deja un Partid Liberal. Singura explicație rezonabilă care poate să stea în picioare ar fi aceea că la noi nu se constituie numai o viață politică pluripartidică întemeiată pe reprezentarea unor interese social-economice specifice (căci acestea încă nu s-au disjuns în suficiență măsură), ci mai ales un soi de scenă a poftei de putere. Ar fi stupid, de asemenea, să ne imaginăm că, la ieșirea din totalitarismul comunist, reflexul unora de a pofți puterea ar fi anormal. Îmi imaginez că liderii acestui Partid al Particularilor (dacă nu e o simplă diversiune și ei) vor fi suficienți de norocoși și de inteligenți pentru a obține adeziunea unui electorat format din bișnițari și buticari și pentru a încerca, apoi, negocieri cu liberalii (care pot avea de partea lor inteligența juridică a țării), astfel încît, printr-o fuziune, liderii de aici și liderii de colo să se poată bucura împreună de cîștigul unei eventuale venirii la putere.

Dar privind lucrurile dinspre statistica intereselor social-economice reale ce ar putea avea o reprezentare de masă în societatea românească actuală cred că, indiferent cum se numesc sau se vor numi partidele ce vor revendica reprezentativitatea întru reprezentarea acestor interese,

ele interesele ar putea fi următoarele, în ordine: pur intuitivă aici, eventualului număr previzibil de electori

1. Un partid al intereselor politice și tip sindical ale muncitorimii. Nu are, ce drept P.S.M. în formula lui actuală, nici un drept moral să preia reprezentarea acestor interese dar ele există și se vor individualiza curînd iar P.S.D. pare mult degrabă un conecativ decît un partid. Așadar o imensă zonă de interese comune și specifice ce rămîne în căutarea unei reprezentări politice

2. Un partid al intereselor specifice țărănești. P.N.T. cu n-a reușit să-și reimpună imaginea în lumea rurală de azi. P.D.A.R.-ul domului Victor Surdu nu dă nici ei șansa de longevitate fiind mai degrabă o formațiune artificială, formată de sus în jos, sure a apăra în primul rînd interesele fostei nomenclaturi ce lucrează în domeniul agriculturii de la funcționarii ministerelor pînă la șefi de C.A.P.-uri. Din nou, în concluzie, o lume de interese fără sprijin într-un autentic partid care să dea expresie acestora.

3. Un partid al intereselor de mijloc (funcționăria legată de stat, micii întreprinzători doritori să se elibereze de tutela statului, intelectualitatea incapabilă de opțiuni radicale). Ar fi zona de acțiune a Partidului „Alianței Civice" dacă ar ști să curteze dorințele acestei clase de mijloc și mai ales dacă această clasă mijlocie, cîtă există și-ar conștientiza identitatea sau, mai exact, dacă un anumite porți-l-ar conștientiza-o. E clasa cea mai ușor manipulabilă, cîtă vreme nu are un partid al ei (și nu are încă)

4. Un partid al oligarhiei financiar-economice. Este ceea ce se va alege, probabil, din aripa Roman a F.S.N.-ului actual, din aripa securistică a micii privatizări și din ceea ce urmează să fie marea privatizare. Va fi, probabil, partidul în care se va dizolva P.N.L.-ul

5. Un partid ecologist. Nu e nevoie de alte argumente decît cele care fac ca, în Occident, ecologiștii să se bucure de stimă. Este partidul tipic societăților de consum, depolitizate. Va fi și cel din urmă care se va impune pe scena noastră politică.

Partidoile actuale de coloratură națională vor dispărea în vremea cînd inteligența românească își va reaminti că națiunea nu e un concept politic, ci unul cultural și spiritual.

Ce ne facem, însă, cu puzderia de partidulețe care au apărut ca ciupercele după ploaie? Nimic, ce să ne facem? Acestea sînt o școală, bună-rea, pentru formarea unor potențiali lideri de opinie politică. În cel mai bun caz, în cazul ideal, o școală-școală de lideri politici ar fi bine să nu mai existe niciodată în România, în schimb să existe un învățămînt măcar ca între cele două războaie mondiale.

Grava deteriorare a învățămîntului românesc este și cauza cu bătaie lungă pentru care vom mai avea încă multă vreme tot felul de pseudo-partide și de pseudo-fideri.

ACCENTE

Andreea Pora
**Comparații
 necesare**

La fiecare 8 secunde ale unei zile de școală un tânăr american abandonează pentru totdeauna cursurile. La fiecare 67 de secunde o tânără are un copil. La fiecare 7 minute un adolescent este arestat pentru trafic de droguri. În fiecare an școlile americane eliberează certificate de absolvire pentru 700.000 de tineri care nu sînt capabili să-și citească propriile diplome. În 1994 va fi terminat cel mai puternic computer (Cray IV) care operează 127 milioane de calcule pe secundă.

Peste 50% din spațiul unui canal local de televiziune este ocupat de reclame. Cele mai multe îți oferă sugestii despre cum să-ți economisești banii. Așa vei putea ajunge milionar. Poate... Oricum, speranța este întreținută de figurile mereu fericite ale prezentatorilor. „Dacă cumperi această mașină faci o economie de X dolari, cu care poți cumpăra acest televizor, cel mai bun și cel mai ieftin, care îți oferă posibilitatea să mănînci două sandwich-uri la McDonald...” Figuri încruntate nu apar decît atunci cînd este vorba despre SIDA, vreme rea sau războiul din Golf.

Mr. Neal M. Burns, director la „Charmichael Lynch”, unul din cele cinci mari centre de reclamă din S.U.A., mărturisește că „desigur, scopul principal al reclamelor este comercial, dar în paralel se încearcă schimbarea mentalității față de problemele sociale, ecologice și de sănătate”. Cu toate acestea, este nevoit să recunoască faptul că apetența americanilor pentru reclame a scăzut

îngrijorător. Numai 2 americani din 100 reușesc să-și amintească ce tip de reclamă au urmărit cu cinci minute înainte, iar 35 din 100 declară că urăsc reclamele și schimbă din această cauză foarte des canalele (65 la număr).

Tot o reclamă te îndeamnă să formezi un anumit număr de telefon, dacă ai de gînd să te sinucizi. O voce răbdătoare îți va face conversație pînă cînd poliția va ajunge la ușa apartamentului tău. Cu toate acestea, în 1990 s-au înregistrat 80.000 de sinucideri.

Numai 13% dintre americani cred în cele zece porunci, iar 91% mint în mod regulat, acasă sau la serviciu. Ceea ce nu înseamnă însă că minciuna este tolerată. În special cea oficială. Minciuna poate însemna și nerespectarea cuvîntului dat sau îngrădirea libertății presei, prin efectul ei indirect - împiedicarea liberului acces la informație.

Cît de importante sînt aceste lucruri pentru societatea americană ne putem da seama din procesul de presă (numit Dan Cohen), care a început în 1982 și continuă și astăzi. Procesul a fost declanșat împotriva celor mai mari cotidiane din Minneapolis - Star Tribune și Pioneer Press de către Dan Cohen (un supporter al candidatului republican Wheelock Whitney), care a contactat reporterii de la cele două ziare pentru a le furniza informații împotriva candidatului la funcția de guvernator, Marlene Johnson. Casetele compromițătoare (care sînt admise ca probe în jurisdicția americană) au fost oferite numai în schimbul promisiunii de a li se respecta anonimatul. Călcînd înțelegerea, editorii celor două ziare publică numele lui Dan Cohen, care astfel își pierde slujba. Intențind proces, acesta are cîștig de cauză, decizia Curții de Apel din Minnesota fiind clară: cele două ziare trebuie să plătească 200.000 de dolari ca despăgubiri pentru pierderea slujbei și alți 500.000 de dolari pentru nerespectarea înțelegerii și divulgarea „sursei” (deși nu exista nici un document scris în sensul acesta). Cazul face vîlvă, ridicîndu-se problema îngrădirii libertății presei și a încălcării Primului Amendament, unde această este stipulată. La Curtea Supremă de Justiție, se consideră însă că, deși divulgarea „sursei” este o gravă problemă de ordin moral, crearea unui precedent juridic în ceea ce privește libertatea presei prevalează.

În acest context, comparația cu „anumite” publicații din România, pentru care o problemă ca aceea care a făcut obiectul procesului ar părea o subtilitate frizînd absurdul, ce s-ar pierde într-un val de aluviuni, nu este nici recomandată, nici de vreun folos.

Doi din trei americani se pronunță în favoarea pedepsei capitale și unul din trei declară că s-ar oferi voluntar pentru conectarea scaunului electric. Și totuși America este țara cu cele mai multe organizații umanitare...

Cincizeci la sută dintre americani se

uită mai mult la televizor decît fac dragoste. Și totuși nouăzeci la sută declară că merg regulat la biserică și cred în Dumnezeu. Comparații necesare.

Prin fax de la Saint Paul.

ACCENTE

Dan Pavel

Independență, separatism, secesiune

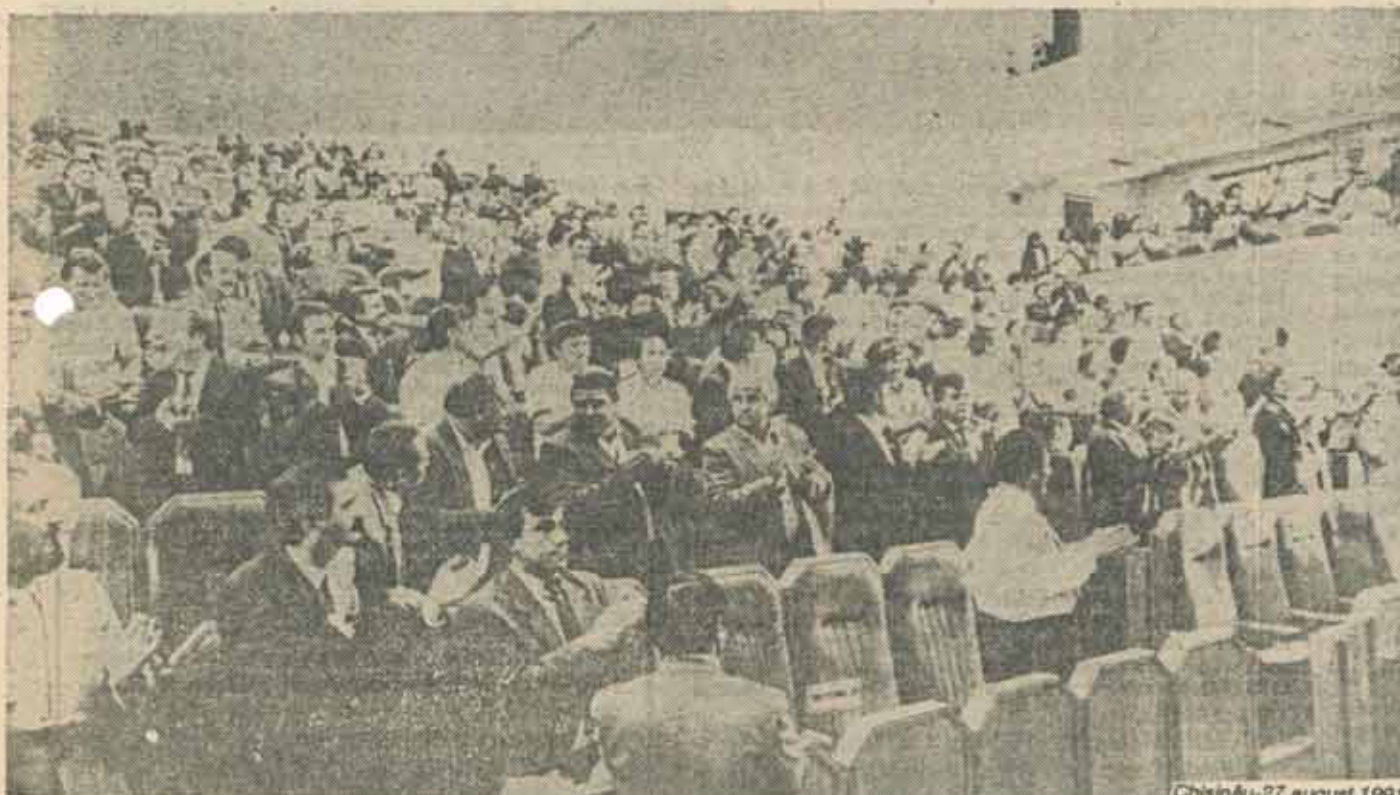

Soarta Basarabiei, ca și cea a Bucovinei de Nord și a ținutului Herța, nu se va decide prin entuziasmul popular și declarațiile politice de adeziune ale diferitelor partide politice și nici chiar prin hotărîrea „curajoasă” a președintelui, guvernului și parlamentului României. Să fim realişti! Ea se va decide la Washington, D.C., ca și în unele cancelarii europene. Abia la urmă și într-un mod aproape formal, soarta acestor teritorii, ca și a celorlalte republici, se va decide, mai bine-zis se va confirma la Kremlin. În timp ce moldovenii de peste Prut trăiau momente de intensă participare la evenimentul istoric, iar românii de pretutindeni erau alături de ei, dincolo de Nistru entuziasmul lipsea cu desăvîrșire, iar cei doi lideri politici unanim admirați pe mapamond practicau șantajul politic la cel mai înalt nivel. Gorbaciov a amenințat că în cazul reușitei acțiunii celor opt republici „secesioniste”, el își dă demisia din funcția de președinte, în timp ce Elțin a declarat că dacă respectivele republici își vor pune intențiile în practică, atunci Federația Rusă va avea pretenții teritoriale. Declarațiile celor doi comitari erau adresate, bineînțeles, admiraților lor necondiționați din Occident.

Iar acolo percepțiile politicianilor cu privire la mișcările de „secesiune” sînt marcate de experiența istorică a ultimelor două secole. Pentru că reduse la teritoriul-matcă, fostele metropole ale marilor sau micilor imperii coloniale nu sînt dispuse să cedeze în fața separatismelor sardice, corsicane, basce, nord-irlandeze, flamande etc. Pentru că în Statele Unite secesiunea a provocat singurul război civil din istoria ei. Americanii au luptat cu ferocitate și violență pentru a stabili principiul că nici un grup de popoare, indiferent de dorințele lor, nu are dreptul să părăsească Uniunea Americană. Pentru ei, principiul autodeterminării, ideea că fiecare grup național sau etnic ar trebui să-și aibă bucata sa independentă de teritoriu le sună ca o erezie geopolitică. Cînd, în 1967, președintele francez Charles de Gaulle a vizitat Montrealul și a strigat „Trăiască Quebecul liber!” unei mulțimi entuziaste de separatiști, mediiile politicești americane au tratat incidentul drept un act de perfidie antiamericană. Iar în S.U.A. există separatiști negri care susțin că au drept la propria lor națiune, ca să nu mai vorbim de „nativii americani” (indienii) care n-au renunțat niciodată la ideea că pămînturile le-au fost furate de coloniștii triburilor de albi. Dar nimeni nu-i bagă (deocamdată) în seamă. Argumentele americane împotriva mișcărilor de independență din Uniunea Sovietică și de aiurea relevă o gîndire politică cu totul aparte. Ele interpretează dorința de independență ca pe o neputință a diferitelor grupuri etnice sau religioase de a trăi împreună în armonie, principiu ce ar porni - în viziunea unor politologi - de la loialități tribale, intoleranță și reprimarea diferențelor interne, de la o dispoziție atavică spre violență. În concluzie, se spune, el echivalează cu o licență acordată intervenționismului și atomizării, conducînd către atomizarea societăților umane, fiind deci în contradicție cu principiul pe care Statele Unite au fost fondate și au prosperat. Conform acestuia, este reconsiderată și istoria europeană a secolului XX, în mod particular cu referire la mișcările „secesioniste” din Iugoslavia. Se spune că destrămarea fostului imperiu Austro-Ungar și crearea statelor naționale s-a făcut conform principiului de a atribui cîte un teritoriu fiecărui trib etnic care-l locuia, triburi altminteri dedicate reprimării, dacă nu chiar distrugerii oricărui alt grup care li este cel mai apropiat vecin. Și se mai spune că de la imperiul cosmopolit, tolerant, unul cultural și multilingvistic Austro-Ungar, care asigură cariere elitelor fiecărui grup etnic, s-a trecut la o stare de război, în care noile state naționale sînt preocupate de suprimarea grupurilor etnice minoritare.

Din fericire, tot „acolo” există și o puternică presă de opoziție și o permanentă presiune a „societății civile”, a electoratului, compus în mare parte chiar din reprezentanți ai naționalităților est-europene, ceea ce-i face pe politicienii de peste Ocean deosebit de sensibili și la aifal de argumente. În acest sens, noi știm multe despre contribuția Vaticanului la ajutorarea „Solidarității” în Polonia dar prea puțin despre diaspora poloneză americană, un lobby căruiă orice candidat la președinție îi acordă atenție. Și mai sînt și politologii, care-i avertizează pe politicienii cu privire la legitimitatea manifestărilor în favoarea libertății familiei, religiei, națiunii, care au fost suprimate de comuniști în favoarea unui utopism de tip sclavagist. Ei au înțeles bine vorbele unui filosof care a descris istoria totalitarismului ca guvern după o carte de ficțiune. Iar cele două ficțiuni care au guvernat imperiul roșu au fost ideologia comunistă și hegemonia Rusiei.

Deși în bătălia cu Kremlinul argumentele republicilor independentofile sînt pe deplin justificate politic și moral, vom vedea în curînd ce argumente vor fi mai puternice la Casa Albă și în alte părți: cele ale lui Gorbaciov care încearcă să demonstreze că în U.R.S.S. trebuie să vină înțîl democratizarea, iar apoi independența sau cele istorice și politologice, care ne arată că stabilizarea statului național suveran precede aproape întotdeauna emergența instituțiilor democratice. Și mai sînt și alte argumente care vor conta, dar despre acestea cu o altă ocazie.

Chișinău-27 august 1991

„CIMITIRUL VESEL” PREGĂTEȘTE MORMÎNTUL COMUNISMULUI

• La C.A.P. Săpînța — acte false, milioane delapidate • Sătenii nu primesc pensiile și salariile, comuniștii au conturi în bancă • Toader Stețca: „De ce nu mă judecă la Pekin?” • Lemne furate cu un camion furat • Senatorul Augustin Botiș încearcă să ajute • Se va bloca oare drumul? •

Ceapiștii contraatacă

Istoria recentă a comunei Săpînța este legată de desființarea C.A.P.-ului în ianuarie '90 și înscenările făcute primarului Toader Stețca pentru îndrăzneala de a se opune hotărîrii nomenclaturii comuniste. Din fostul C.A.P. acum nu a rămas mai nimic. În curtea îngră-

dită cu un gard de sîrmă nu mai intră decît cei care fac parte din comisia de lichidare. Cînd oamenii au hotărît desființarea, au intrat în clădiri și grajduri, și-au împărțit animalele, ce mai era prin hambare, pămîntul și s-au apucat de lucru. Cel din comisia de lichidare au căutat mai departe prin arhivă și-au găsit dovezi ale furturilor și josițiilor nomenclaturistilor din sat. În grajduri s-au găsit 40 de vite neînregistrate, s-au găsit carnete de pensii și asigurări sociale falsificate, s-au descoperit delapidări de milioane. Toate au fost aduse la cunoștința procuraturii și prefecturii, dar autoritățile s-au făcut că nu aud. Săpînțenii adună însă dovezile. Acum ei sînt mulțumiți că au primarul lor, pe Toader Stețca, și că pot să-și lucreze liniștiți pămîntul. Nu au nimic de comuniștii dacă-i lasă în pace. Cînd s-a împărțit pămîntul le-au dat și lor ce li se cuvenea, după lege. Îi doare însă cînd aud că, după ce au fost alungați din conducerea comunei, au primit posturi mai mari la primăria din Sighet, ca să trăiască tot pe sebură aștia. Și mai rădă și pretenții. Pe 21 iulie, la primărie sosesc două note de contabilitate de la Banca din Sighetul Maramureșului, care cer conform unei hotărîri judecătorești să se plătească lui Turda Gheorghe și lui Crișan Elena salariul pe perioada cît au fost înlăturați din conducerea CAP Săpînța. „Nemernicii!”, exclamă oamenii. Turda Gheorghe a fost 20 de ani președintele C.A.P.-ului. Lumea îi poreclise Hitler pentru că era cel mai odios comunist din sat. Mulți oameni au făcut chiar închisoare din cauza lui. Acum a „aranjat” un proces și a cîștigat aproape 50.000 de lei. Interesant este că hotărîrea judecătorească sosește în comună la o lună după cererea de plată trimisă de bancă, pe 22 august. Oamenii au hotărît să nu-i dea nici un ban. El a fost demis odată cu desființarea colectivului și acest lucru a fost parafat chiar de prefect și șeful poliției. Oamenii sînt revoltați. În comună nu sosese banii pentru salarii, pensii, și asigurări de 2 luni, iar foștilor comuniștii li s-a deschis chiar cont în bancă. La primărie acum sînt doar cinci angajați, iar pe vremea comunistă erau 21. Au cerut un contabil care să ajute la calcularea delapidărilor făcute. Prefectura nu aprobă, iar cei care vor să devină contabili în Săpînța sînt amenințați cu moartea.

Cazul Stețca continuă

Pentru comuniștii, capul rîntărilor este tot Toader Stețca. După ce a fost arestat și torturat aproape trei luni în penitenciarul din Bala Mare, după ce i s-a intentat un proces în care vinovații s-au dovedit acuzațiilor comuniștii, eliberat sub presiunile întemeiate ale

opinie publice și în primul rînd ale săpînțenilor, și-rul provocărilor și al înscenărilor îl urmărește în continuare. Brașovul, unde a fost judecat, s-a dovedit ne-loyal nomenclaturii așa că citațiile au început să fie trimise de judecătoria Galați. Toader Stețca a făcut un memoriu către ministrul Justiției, în care solicită să fie judecat în județ și în procese publice, altfel nu se consideră obligat să se prezinte la procese. Nici un rezultat. La Galați se judecă trei procese acuzațoare pentru Toader Stețca între care unul de viol. „De ce nu mă judecă la Pekin?” De cîteva săptămîni judecătoria Galați a eliberat o somație de plată a unei amenzi penale de 10.000 lei. Neplata în termen de trei luni, exact cînd vor fi alegerile locale, va impune arestarea și detenția în penitenciar. O citație misterioasă nejustificată. Judecătoria Galați nu vrea să dea nici o explicație. Din dosar rezultă că Toader Stețca este vinovat de viol, chiar dacă „victima” a depus mărturie scrisă că plîngerea este neîntemeiată fiind făcută sub presiuni.

Cert este că pentru actuala putere, Toader Stețca rămîne un personaj incomod.

„Toți oamenii din comună să devină bogați”

Săpînța se vrea o comună bogată. Toader Stețca doarește ca „toți oamenii din comună să devină bogați”. Au de unde. Pămîntul dă rod bogat, animalele au unde pășuna. Femeile țes cergile cele mai frumoase din zonă. Rămîne să fie lăsați să se gospodărească singuri, dar legile și mai ales conducerea județului nu-i lasă. În jurul Săpînței există spații întinse de pădure, la 3 km de comună se află un izvor de apă minerală. Pe vremuri aici erau băile Burcut. Acum totul este în paraglă iar drumul pînă aici foarte greu practicabil. Deci oamenii vor să refacă stațiunea, fabrica de apă minerală și în primul rînd drumul. Au semnat un contract cu Întreprinderea de exploatare forestieră pentru asfaltarea celor 3 km de drum și refacerea podului. Toți s-ar face cu contribuția ambelor părți. Numai că Întreprinderea forestieră nu vrea să astupe nici măcar gropile și în plus, cu ajutorul brigadierului și al pădurarilor încurajează și hoții de lemne. Principalul

hoț este Stan Ion care a furat camionul C.A.P.-ului în vara anului trecut, a plătit la Direcția Agricolă 43.000 lei pe el și acum transportă ilegal lemne. La un transport cîștigă 20.000 lei, spun oamenii. Au anunțat poliția și Inspectoratul silvic, corupția însă funcționează. Dacă nu se vor lua măsuri, oamenii vor bloca drumul și-l vor schimba pe brigadierul Stan Toader și pe pădurari. Așa cum au schimbat primarul, medicul, preotul, circlumarul și pe toți cei care furau în comună.

În comună toți fac politică

Auzind de problema închiderii drumului spre pădure, domnul Augustin Botiș, senator FSN, face o vizită în comună. Este singurul demnitar care mai trece prin comună. Oamenii îl apreciază pentru că el a fost cel care a reușit să-l aducă acasă pe primarul Toader Stețca.

A venit să discute cu primarul. Îi întrebă de necesari și își la angajamentul să discute problema proceselor de la Galați cu ministrul Babuc. Este de părere

să se lase drumul deschis. El personal va merge la cei implicați pentru a cere socoteală de furturile ce se fac. Își notează într-un carnet plîngerile primarului și lasă o carte de vizită. Pleacă grăbit, este așteptat într-o altă vizită senatorială. Despre încercările foștilor ceapiști de a-și lua salarii nemeritate promite să ceară socoteală judecătorilor. Se așteaptă rezultatele. Oamenii sînt convinși că, dacă va dori, va putea rezolva problemele.

După plecarea d-lui senator cei ce se aflau prin primărie vin să afle ce a zis d-l Botiș. În comună toți fac politică. Sînt atenți la fiecare eveniment. Ascultă posturile de radio strălne și citesc, cînd au, ziarele. Despre televiziunea română s-au lămurit. Știu bine că tot ce se spune este doar pe jumătate adevărat. Un bătrîn mărunțel, cu bastonul atîrnat mereu de mîna stîngă, zis Holdiș, este foarte hotărît în a da verdictele politice. Povestește cum în zilele puciului comunist din U.R.S.S. vechii nomenclaturisti au ridicat capul din pămînt. „Credeau că vin iar la putere. Să încerce numai să caale un comunist pe aici, că acum îl omorim, nu-i mai iertăm”. Cel mai mult le place oamenilor să povestească despre zilele în care s-au luptat cu trupele de poliție și grăniceri pe vremea cînd Toader Stețca era închis. Atunci au fost singuri și așa sînt și acum. Nu se prea impacă nici cu partidele politice. În comună nu există partide deși majoritatea simpatizează acum cu țărăniștii. Despre restul partidelor știu de pe la televizor și nu sînt prea incintați de acțiunile lor. Despre FSN nici nu mai vorbesc.

Se va construi o mănăstire

Indepărtarea comunismului din comună le-a dat răgazul și liniștea oamenilor pentru a-și ordona viața și a cinsti sărbătorile. În fiecare duminică aproape toată comuna merge la biserică. Fostul preot a fost alungat, cel nou este apreciat. Viața spirituală a comunei reflectă temperamentul oamenilor. Au uimit lumea întregă cu „Cimitirul Vesel”. Crucile din lemn masiv, clopote cu măiestrie de Ion Stan Pătraș și uenicii săi, vopsite în albastru cu ornamente în alb, roșu și, mai

rar, galben, păstrează în stiluri „vesele” viața celui dispărut.

Dar pentru a mulțumi lui Dumnezeu și a continua tradiția spirituală a nordului Maramureșului, țărăniștii din Săpînța vor să înalțe o mănăstire. O vor construi în mijlocul unei rezervații forestiere cu peste 30 specii de arbori. Unii au vrut să facă acolo un hotel, dar asta ar fi distrus rezervația. Mănăstirea va continua tradiția celei de pe malul nordic al Tisei, de la Peri, construită în urmă cu mai bine de 600 de ani, și distrusă în secolul XVIII. Ar dori să fie Mănăstirea Unității Naționale.

REMUS ANDREI ION

ANUNȚ

Începînd din numerele viitoare, redacția revistei „22” oferă spațiu pentru publicitate societăților comerciale, instituțiilor și persoanelor interesate.

Ofertele se primesc la sediul redacției, Calea Victoriei 120, la dl. TURCU NICOLAE.

Alecsandru Văduva

FRAGMENTE...

„Ați vrut mult și iată că ați avut puțin; l-ați dus acasă, dar Eu l-am suflat...”

(Matei)

Partidul Comunist Român a existat și se pare că mai există. În luna mai ar fi trebuit să-și sărbătorească 70 de ani de existență pe pământ românesc și cine știe dacă un tovarăși nu-și vor fi dat, pe sub masa puterii, oareșce distincții și medalii...

Pînă cînd se va ajunge la un adevărat proces al comunismului, pînă la aflarea întregului rău pe care l-a făcut de cînd reprezentanții săi au luat puterea în țară, socotim necesar să amintim cîte ceva (multe vor rămîne de-a pururi neștiute) din prima parte a istoriei acestui partid aflat de străin de spiritul poporului nostru.

Răsfoind documentele cu care, imprudenți, se lăudau prin anii '50, se va întrezări cine și de ce a stat în spatele acestor oameni care vor vorbi și vor hotărî în numele poporului.

În 1917, UN GRUP DE SOCIALIȘTI MAXIMALIȘTI (traducere liberă a cuvîntului bolșevici) a editat un manifest din care reproducem: „Cetățeni și muncitorii Strigați și cîntați de bucurie! Pe o întindere de mii de kilometri, de la Marea Baltică și pînă-n gurile Dunării, trecînd prin munții Moldovei, popoarele nu se mai răsboiesc, omorul fratricid a încetat... Pacea, dorința tuturor popoarelor, nu este adusă nici de Papa de la Roma, nici de împărați și regi, nici de boieri și fabricanți: pacea a fost cucerită pe baricadele orașelor Rusiei cu sîngele revoluționarilor, călăuziți de lumina socialismului... S-a isprăvit cu partidele burgheze, cu partidele democratice, cu partidele de reforme. Revoluția rusă a făcut primul pas, nimicînd cu avînt titanice tot ce l-a stat în cale... Și în ceasul cînd pacea va fi încheiată și cînd armatele române se vor întoarce, să ne unim cu frații noștri din Moldova, care nu vor depune armele, și împreună cu dînșii să luptăm pentru doborîrea ciocoimii și pentru triumful nostru... Noi nu sîntem singuri în luptă. Cot la cot cu proletariatul lumii întregi și cu baionetele guvernului maximalist din Petersburg, vom învinge. Așintiți-vă privirea și îndreptați-vă pașii numai într-acolo unde flutură steagul roșu!”

Acest manifest a fost asumat de Partidul Comunist Român pentru începutul istoriei sale. Ne abținem de la comentarii, mai ales că despre nimicirea „cu avînt titanice a tot ceea ce l-a stat în cale” sau despre „baionetele guvernului maximalist” ne-ar putea povesti multe domnul Alexandru Bărlădeanu care, spre deosebire de mai toți românii, nu poate spune că n-a cunoscut documentele de istorie a P.C.R. din al căror conținut întrezărim un scenariu aberant, alcătuit parcă de minți bolnave, și care, din fericire, nu a putut fi realizat atînd.

Pentru a limpezi cit de românesc, cit de patriot a fost acest partid vom cita deocamdată doar din acele documente care se referă la „chestiunea națională în România”, cum le plăcea comuniștilor să spună. Astfel, în rezoluția votată la Congresul din 1924, găsim: „România capitalistă, prin rezultatele războiului imperialist mondial, prin unirea tuturor românilor și-a supus însemnate părți din națiuni dezvoltate politicește, economicește și culturalicește și în feiul acesta din stat național a devenit stat de naționalități. Constituirea României Mari, datorită tratatelor de pace de la Versailles, Trianon și Neuilly, a fost cumpărată cu prețul renunțării și la ultimul rest de independență națională a țării... Muncitorimea și țărăniimea Basarabiei, care a trăit prima perioadă a revoluției ruse destrobitoare și acum gemă sub cizma dictaturii militare românești, își manifestă în fiecare zi năzuința național-revoluționară de a se

uni cu Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, pentru a-și chezașul astfel dezvoltarea mai departe și ocrotirea intereselor sale de viață... Este în interesul vital al biruinței revoluției și al atingerii adevăratei nealtmări a României ca sforțările naționalităților asuprite să fie sprijinite pe baza principiului dreptului de autodeterminare a națiunilor pînă la deslăpirea completă de statul existent...”

Din rezoluțiile următorului Congres, ținut în 1928, cităm: „Chestiunea națională în U.R.S.S. e soluționată în sensul adevăratei autodeterminări a naționalităților. Formarea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești poate servi ca exemplu... Muncitorii și țărăni din România, independent de naționalitate, trebuie să ia poziție pentru înfrîngerea noastră în război, ei trebuie să contribuie activ la victoria U.R.S.S... Partidul Comunist din România trebuie să apere lozincă leninistă «dreptul de autodeterminare națională pînă la deslăpire» cu o hotărîre mult mai mare... România actuală, grație marelui imperialist din 1914-1919, și-a mărit populația... În urma acestor tratate a fost creată România Mare, ale cărei granițe nu corespund unei atracții etnografice sau economice dintre diferite provincii... Burghezia română, în dorința de a justifica răpirea Basarabiei, se căznește să demonstreze că Moldovenii care constituie majoritatea relativă a populației Basarabiei sunt Români, pe cînd populația moldovenească se consideră și este în realitate o naționalitate independentă, cu o cultură proprie, și se luptă împreună cu alte naționalități din Basarabia contra asupritorului său național și de clasă - burghezia română. Această luptă a masei muncitoare din Basarabia se manifestă prin tendința de a se uni cu R.A.S.S. Moldovenească. Partidul nostru e obligat să sprijine prin toate măsurile lupta masei muncitoare din Basarabia pentru a se uni cu R.A.S.S.M. (Moldova Sovietică)... Tendința de unire a masei muncitoare din Bucovina cu Ucraina Sovietică trebuie susținută prin toate măsurile în agitația și munca de toate zilele...”

În 1932, la următorul congres, rezoluțiile votate pun accentul pe idei de genul: „România de azi este în același timp o țară imperialistă, aflată prin supunerea de teritorii străine și asuprirea altor popoare, cit și prin situația ei în sistemul lumii imperialiste și poftele de noi cuceriri... România Mare este produsul războiului imperialist... În lupta lui pentru eliberare națională a popoarelor asuprite, P.C. din România trebuie să popularizeze neîncetat succesele construirii socialismului în U.R.S.S. și în special în Ucraina Sovietică și în Republica Moldovenească arătînd că rezolvarea sovietică a problemei naționale este singura pildă de rezolvare justă a acestei probleme...”

Într-un manifest editat la 8 august 1940, Comitetul Central al P.C.R. declară: „Noi, partidul comuniștilor, vă chemăm la luptă revoluționară sub steagul roșu al internaționalismului proletar - steagul lui Marx, Engels, Lenin și Stalin - sub faldurile căruia 193 000 000 de oameni au cucerit victoria socialismului în U.R.S.S. sub conducerea genială a tovarășului Stalin, conducătorul iubit al tuturor celor ce muncesc din lumea întreagă! Sub acest steag, în colaborare cu eroica Armată Roșie, au fost eliberate popoarele Basarabiei, Bucovinei de Nord și popoarele statelor Baltice. Sub același steag glorios vom învinge și noi!”

În numărul din 8 octombrie 1940, „Scînteia” lansează chemarea: „La luptă pentru dreptul naționalităților asuprite la autodeterminare pînă la despărțirea de stat! La luptă

contra odioșilor trădători - Maniu și «Pro-Ardelenii» Iuliu”. Într-o broșură editată la 26 februarie 1941 găsim: „După rezolvarea pașnică a chestiunii Basarabiei și Bucovinei de Nord, Guvernul Sovietic s-a declarat gata pentru stabilirea unor relații normale între Uniunea Sovietelor și România... Acesta e drumul luptei hotărîte împotriva tuturor falșilor politici imperialiste tip «România Mare»...”

Din „Platforma Partidului Comunist din România, din septembrie 1941” aflăm că: „Trădătorul Antonescu, sluga bestială a lui Hitler, a aruncat armata română împotriva poporului liber și fericit din Basarabia și Bucovina de Nord... care au devenit vremelnic colonii subjugate...”

Iată-ne și în 1944; Molotov declară la 2 aprilie: „Armata Roșie, în urma victorioasei sale ofensive, a ajuns la râul Prut, care formează frontiera de stat între Uniunea Sovietică și România. Acesta este primul pas spre restabilirea completă a frontierei de stat sovietice, stabilită cu România prin Tratatul din 1940, pe care România l-a violat în mod perfid...”

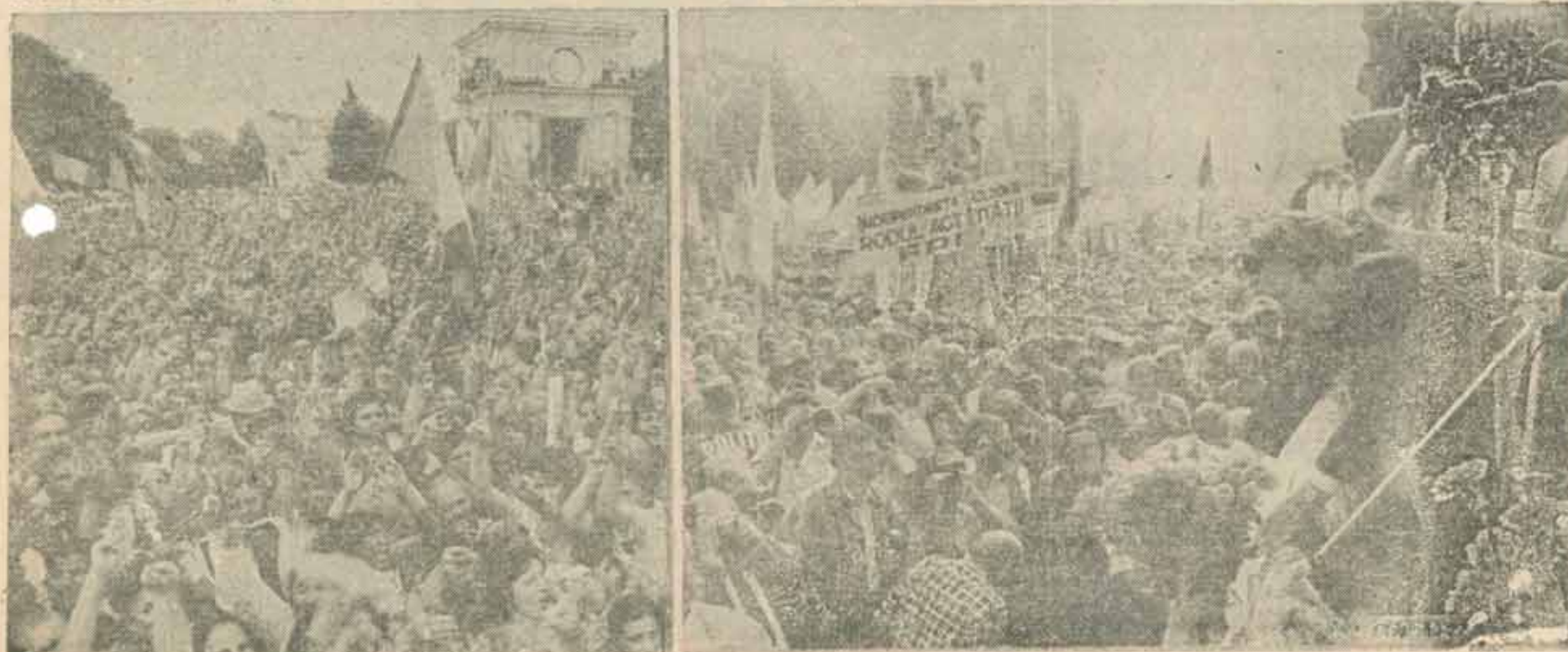
Manifestele editate de comuniștii români reiau declarația și o comentează cu elan patriotic și revoluționar: „Victorioasa Armată Roșie, eliberînd Țara Sovietică de cotropitori germano-români, a trecut Prutul. Comisarul Poporului la Externe al Uniunii Sovietice, Molotov, a declarat la 2 aprilie 1944, în numele Guvernului Sovietic, că Armata Roșie nu urmărește să cotropească teritorii și țări străine sau să schimbe regimul social existent în România... Popor român! Primește Armata Roșie cu încredere ca armată eliberatoare și salvatoare... Din clipa cînd armatele sovietice au trecut hotarele Moldovei, urmărind armata germano-română în retragere, guvernul marii Republici muncitorești și țărănești de la Răsărit a afirmat prietenia față de poporul român, asigurînd integritatea teritorială și independența politică a României, precum și neamestecul în ce privește structura socială și politică a țării... Armata Roșie a trecut pe teritoriul nostru ca armată eliberatoare. Trebuie deci sprijinită de întregul popor!” (dintr-un manifest la 1 mai 1944).

Ne oprim deocamdată aici pentru că, avînd „armata eliberatoare” în țară, jocurile erau făcute. E cazul să mai amintim cîtă grijă au avut tovarășii ca structura socială și politică a României să nu se schimbe sau cîtă independență am avut?

Comuniștii își lingeau deja buzele, după deceniile de pofte bolnave și neîmplinite. Așa că, în încheiere, citez dintr-un manifest editat în 1918, an cînd gîndurile românilor erau în cu totul altă parte: „Astăzi se împlinește un an de la revoluția bolșevică, un an de cînd muncitorii și țărăni ruși au atîngat pe boieri și pe patroni de pe moși și din fabrici, punînd dînșii - proletarii de la orașe și sate - stăpînire socialistă, stăpînire muncitorească pe ele. Un an se împlinește de cînd muncitorii, ei înșiși, cîrmuiesc statul, republica socialistă... E o datorie sfîntă să ne umplem inima de cîntările revoluționare ce vin din Răsărit, pentru că revoluția poporului rus e și revoluția noastră. Împodobiți-vă piepturile, muncitorii, cu cocarde roșii, avîntați-vă pălăriile în văzduh, umpleți-i cu strigăte de bucurie și de victorie, pentru că viitorul clasei muncitoare de pretulîndeni - socialismul - se înfăptuiește. Toată Europa burgheză tremură de groază. Socialismul, bolșevismul se revarsă neînduplecat peste tot pămîntul; ieri în Bulgaria, azi în Polonia și Austria, mine în restul lumii. Tronurile se rostogolesc! Peste tot burghozia și-a pierdut capul. Ea se zvîrcolește neputincioasă pe marginea prăpăstiei... Trăiască revoluția socialistă rusă! Trăiască Republica Socialistă Română!”

Citiți-II Povestii-II Dați-I mai departe!”

Noi am spicuit numai din documentele din istoria P.C.R., dar alții le-au studiat cu osîrdie o viață întregă; pînă mai ieri - nomenclaturişti de frunte al Partidului Comunist, astăzi tot la putere, bălîndu-se în piept cu pumn de mari patrioți! Și ce putem face decît să așteptăm din partea lor comentarii avizate asupra citatelor de mai sus?

PUCIUL DE LA MOSCOVA ERA PREGĂTIT DIN MARTIE

Informațiile următoare au apărut în Intelligence Newsletter la 27 martie 1991. La data aceea, foarte puțină lume era dispusă să le dea crezare. Confirimate de dezvoltarea ulterioară a evenimentelor, aceste știri sînt de natură să explice și uimitoarea moderație de care au dat dovadă Aliații în războiul Golfului.

„Președintele George Bush, în ultimul moment, a consimțit să limiteze înaintarea trupelor aliate în sudul Irakului pentru a evita riscul unui puci militar împotriva președintelui Mihail Gorbaciov. Lovitura de stat ar fi urmat să aibă loc dacă liderul sovietic nu reacționara față de umilința la care erau supuse trupele irakiene prin totala lor înfrîngere militară. După informațiile noastre (precizează *Intelligence Newsletter*), în cele 24 de ore care au precedat încetarea focului, președintele american a aflat despre acest risc printr-un raport C.I.A. bazat în cea mai mare parte pe informații de la unul dintre consilierii apropiați ai conducătorului sovietic și pe care agenția americană n-a fost în stare să le verifice. Domnul Bush a ordonat imediat generalului Norman Schwarzkopf să nu treacă „linia roșie” în ofensiva sa menită a încercui trupele irakiene din Kuwait ca să le împiedice retragerea.

După informații provenind de la C.I.A., în fruntea puciștilor s-ar fi găsit probabil Mihail Moiseiev, șeful Statului Major al Armatei Roșii — membru al acelei fracțiuni „Extremul Orient/Afghanistan” din înaltul comandament sovietic care era foarte îngrijorată de perspectiva încercuirii Bagdadului, situație în care un aliat major ar fi fost total discreditat. Totodată ar fi fost compromise strategia sovietică și materialul militar defensiv pus la dispoziția lui Saddam Hussein.

Din aceleași indicații rezultă că principalul negociator între Kremlin și Statul Major era însuși ministrul Apărării, Dimitri Iazov, care n-a șovăit să-i transmită președintelui Gorbaciov declarația generalilor că orice amenințare directă asupra Bagdadului ar îndreptăți o intervenție sovietică, fie și simbolică, în acest conflict. În același context, se cuvine amintit faptul că, în februarie, comandanții militari sovietici i-au permis lui Saddam Hussein să folosească rachete SS-12 împotriva Israelului, informație al cărei secret a fost păstrat pînă în prezent de către Israel și S.U.A.”.

„TINERII NU VOR MAI CEDA NICIODATĂ”

MIHAI CARP este diplomat în științe politice (Georgetown University) și masters (Oxford); din SUA a făcut o călătorie de studiu între 24-28 august 1991 la Chișinău; a participat la momentul declarării independenței Repu-

blicii Moldova. La întoarcerea la București a dat un interviu postului de radio Europa Liberă, interviu pe care a avut bunăvoință să-l ofere, în aceeași zi, și revistei „22”, și din care preluăm câteva fragmente.

(...) Am avut șansa de a fi martor la două evenimente istorice. Primul — revoluția din decembrie '89 și, acum, declararea Independenței Republicii Moldova. Din decembrie '89 și pînă în aceste ultime zile petrecute în Moldova de dincolo de Prut n-am mai văzut atîta unitate, atîta euforie și atîta optimism general. Am asistat la Marea Adunare Națională din 27 august care, convocată doar cu 24 de ore mai devreme, în ciuda știrilor îngrijorătoare, care veneau în valuri de la Centru, a atras în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău aproape 100 000 de persoane. Au fost foarte mulți tineri acolo, care au ajutat și cu gîndul și cu fapta, ei dînd o emoționantă mîna de ajutor la organizarea atît de dificilă a manifestației. Tineri care deși au trăit atîta ani sub cizma imperialismului sovietic și-au păstrat nealterate rădăcinile românești și un naționalism pur și toleranț și în care n-am simțit nici o clipă tendințele extremiste întîlnite în anumite cercuri românești. De altfel, pot spune că acestor tineri li se datorează în cea mai mare măsură nașterea mișcării de eliberare națională. Într-adevăr, în componența Frontului Popular, prima și cea mai importantă organizație de stimulare a mișcării democratice din republică s-au găsit de la început foarte mulți tineri. O soartă mai ușoară par a avea cei de naționalitate română care cunosc limba română și care se vor adapta mai ușor la schimbările ce vor surveni după această declarație. Ei nu vor mai fi obligați să studieze în

limba rusă, ca pînă nu demult.

Cei mai dezavantajați de acum încolo vor fi tinerii care nu sînt de naționalitate română, asta neînsemnînd, bineînțeles, că se va crea un regim de adversitate între tinerii din republică, indiferent de naționalitatea lor. Toți tinerii au drepturi depline și abia acum, în cadrul unui sistem mult mai democratic, vor avea prilejul să contribuie umăr la umăr la dezvoltarea sub toate aspectele a democrației. La fel ca în întreaga Uniune Sovietică tineretul este acela care a prins definitiv gustul libertății, care este sătul de comunism, și care ne dă siguranța că nu ne vom mai reîntoarce niciodată la coșmarul totalitarismului. Tinerii care au murit pe străzile Moscovei și voluntarii tineri din Basarabia sînt din aceeași familie și înseamnă cea mai frumoasă și sigură speranță pentru viitor. O îngrijorare a lor vine dinspre satisfacerea serviciului militar în cadrul armatei sovietice. E o situație care există și în alte republici, tinerii moldoveni nedorind să mai servească o armată condusă tot de la centru.

Îndeosebi în ultimul an un mare număr de tineri moldoveni nu s-a prezentat la centrele de recrutare, tinerii părăsindu-și domiciliile și ascunzîndu-se prin diferite locuri, mai ales la țară. Există însă mari șanse ca acum, situația să se schimbe în bine. Să nu uităm că una din cele mai importante prevederi ale Declarației de Independență cere armatei sovietice să se retragă de pe teritoriul republicii și deci, și din punct de vedere juridic, centrul va a-

vea dificultăți în controlul său militar asupra republicii. Ca și tinerii din România, aspirația lor se îndreaptă mai ales spre un model occidental. Asta nu înseamnă, că nu sînt bucuroși că granițele cu România s-au deschis, că schimbările culturale sînt mult mai ușor de realizat, că pot studia în liceele și universitățile românești. Pot să vă dau chiar un exemplu: am stat de vorbă cu una din fetele fostului prim-ministru Mircea Druc, care mi-a mărturisit că este foarte încîntată că își poate termina ultimul an de medicină la Universitatea din Cluj unde învață, desigur, în limba sa maternă, limba română.

În ciuda marilor lipsuri materiale, i-am găsit cu un suflet nealterat și cu credință foarte frumoasă și emoționantă în idealurile libertății. Tinerii aceștia înseamnă un pămînt foarte bun, foarte roditor, din care sînt sigur că vor crește lucruri extraordinare. Tocmai de asta nu mă feresc să spun că, în anumite privințe, și tinerii occidentali au destule de învățat de la curățenia sufletească a tinerilor din Republica Moldova. Aici n-am întîlnit nici blazarea prematură și nici superficialitatea unora din tinerii care trăiesc în Occident.

Ceva trebuie reținut. Că în zilele puciului, tinerii moldoveni au venit fără să fie chemați și au apărut punctele strategice ale Chișinăului, televiziunea, clădirea Parlamentului, sediul Guvernului și toate celelalte instituții a căror eventuală cucerire ar fi fost foarte periculoasă pentru democrație. Asta ne dă cea mai mare speranță, faptul că tinerii nu vor mai ceda niciodată ceea ce s-a cîștigat atît de greu și cu atîta chin.

Chișinău 27 august 1991

LA CHIȘINĂU ÎN 27 AUGUST 1991

LUCIDITATE PRINTRE LACRIMI

De vorbă cu Dr. NICOLAE CONSTANTINESCU

„Mă, luați pușca și hai la Chișinău“

●● Ați fost pentru prima dată în Basarabia, domnule Nicolae Constantinescu?

● Da. Deși, dacă mă gândesc bine, eu am mai fost în Basarabia... Acum 50 de ani, tatăl meu, medic militar, a trecut pe acolo, odată cu războiul. De la el am niște fotografii cu Basarabia de atunci și multe povestiri... Vedeti, un sofer stie bine cum arată șoseaua; un chirurg pe front stie bine cum arată moartea. Am luat acum cu mine aceste fotografii și le-am arătat basarabenilor, încercând să le spun că nu i-am mințit. Și nu i-am trădat.

●● Cum sînt basarabenii ?

● Am găsit în Basarabia o populație pe care n-o mai cunoscusem. O populație care s-a păstrat română. O populație pentru care principiul **salus populi suprema lex est** rămîne încă un principiu viabil. O populație, dacă vă puteți închipui, despre care vorbeau cronicarii: **oamenii cei mai dirji ai noștri sînt oamenii de hotar**. Un țărăn din Tighina mi-a povestit ce au făcut el cînd au aflat de puciul de la Moscova: „O venit un băieț de la noi din sat cu motocicleta și ne-a spus că i-au dat jos pe români. Și atunci, starosteale nostru — era în crucea nopții — o ieșit afară, o pus două degete la gură și-o fluierat. Și-au apărut cițiva români. Mă, le-a zis starostele, luați pușca și hai la Chișinău“. Am avut un sentiment foarte încercat, pentru că imediat m-am gândit: ciții țărani au venit la Timișoara în 16, 17, 18 decembrie ? sau în 21, 22 la București ?

Politică de nație și nu de partid

●● Ați plecat în Basarabia ca să cîștiți în parlamentul care vota independența, Declarația solemnă a Partidului Alianței Civice și a Alianței Civice.

● Din ce în ce mai mult, în ultima vreme, evenimentele ne obligă să nu mai facem politică de partid, ci politică de nație. Da, era Declarația solemnă a Partidului Alianței Civice și a Alianței Civice dar, în ultimă instanță, era declarația unor români. Cîi privește hotărîrea de a pleca, drumul, vama... numai Dumnezeu a făcut miracolul ca eu să pot ajunge la Chișinău, fără nici un act, fără nici un fel de viză. Pe la 1 noaptea, era deja 27 august, am făcut rost de un act semnat în alb de Frontul Popular și am pornit la drum cu mașina, fără revizie, fără benzină. Am trecut pe la Blandiana care mi-a dat scrisoarea către poporul basarabean, iar Romi Nusan mi-a dat o câniștră cu benzină și o cheie franceză

pentru cazul că mi se întimplă ceva cu mașina. La ora 11 eram la Chișinău — după ce trecusem prin vamă tot printr-un miracol. Am ajuns la Parlament, am vorbit cu consilierul lui Snegur și am fost imediat înscris pe lista vorbitorilor.

Independența s-a votat cu DA, PENTRU, PRO și ZA

●● Din ceea ce noi am văzut la televizor, atmosfera era copleșitoare.

● În Basarabia, în momentul de față este predominantă luciditatea printre lacrimi. În permanență oamenii de acolo mi-au dat impresia că se străduiesc să-și stăpînească plînsul și să găsească cea mai scurtă cale de ieșire din marasm. Un popor care vorbește greoi, care se mișcă greoi, dar care este extraordinar de atent la ceea ce se spui și la ceea ce faci. Independența s-a votat cu cuvintele **DA, pentru, pro și za**. Se aplauda pentru fiecare vot, dar aplauzele cele mai mari erau la rușii care au spus **za** sau la găgăuzii care au spus **za**. E drept că n-au fost mulți, de exemplu, cei din Transnistria au lipsit în bloc, dar toți cei care au venit în acea zi în Parlament au venit să spună **za**. Deputatul găgăuz Grozolev a zis și **za și pentru**, apoi s-a dus la microfon și-a spus: **chem toți poporul găgăuz să susțină independența Moldovei**. Și, poate ați văzut la televizor, fiecare denutat semna... Deși stăpînă, puteai vedea bine disperarea românilor basarabeni.

LIBERTATE și UNIRE

●● Cum a primit Parlamentul Declarația solemnă a partidului dumneavoastră?

● Cu ostilitate. Declarația, cum ați văzut, se referă în mod explicit la unirea cu țara. Deși au fost aplauze, sînt sigur că ele au venit din partea românească a parlamentului și mi-am dat seama că, dacă pentru independență s-a votat în corpore, pentru unire nu. Am ieșit de la parlament și ne-am îndreptat spre sochul fostului Lenin pe care era instalată tribuna. Am trecut printr-un culoar de oameni care ne băteau cu fiori și plîngeau, și, evident că pe acolo nu s-a putut trece decît plîngînd. Cînd cițiva dintre vorbitori, pentru că nu toți au atîna problema, și-au exprimat dorința de unire, nu s-a produs aceeași explozie ca la scandarea cuvintelor **libertate și independență**.

●● Care credeți că sînt cauzele acestei atitudini ?

● Evident că una din cauze este politica de rusificare, de indoctrinare care a fost făcută de ruși și care a prins la cei de vîrstă mijlocie. Lor li s-a spus că, în 1918, românii au adus în Basarabia numai jandarmi din Olenia, iar basarabenii li mureauu gîlnari, pentru că furau. Pe urmă, cei bătrîni trăiesc cu convingerea că românii au trădat Basarabia. Și mai e ceva: într-o discuție pe care am avut-o cu Ion Ungureanu, ministrul culturii, am atîns și această problemă a românofobiei. Dincolo de cauzele pe care le-am arătat mai sus, el spunea: La Podul de flori, primii care au trecut din România în Basarabia au fost biențarii...

Tinerii basarabeni au sentimente părintești față de țară

●● Ați vorbit de bătrîni, de cei de vîrstă mijlocie, dar tinerii ?

● Este lucrul cel mai tonic cu care m-am întors din Basarabia. Eu am spus de mai multe ori: cine nu are tineri să și-l cumpere. Iar Basarabia are tineri. La Frontul Popular am văzut numai tineri, oameni de 20-25 de ani. Ei au oprit tancurile, ei l-au chomat pe țărani, ei au făcut declarații zguduitoare... Tinerii, Tinerii știu au sentimente părintești față de țară. Întrebam pe Iurie (Iurie Roșca, președintele Frontului Popular n. red.) bine dar ăia erau cu tancurile și voi cu nimic. Și el mi-a spus: Pe 19, 20, 21 august știam că Frontul Popular va fi lichidat și atunci am fost nicăieri și peste tot, lanșev comandase cătușe. Și atunci am înțeles că pe ăstia nu poți să-i doborî decît cu îndrăzneala. Doi tractoriști au blocat cu tractoarele lor unul din drumurile de acces spre Chișinău. Ne-am dus la generalul Oșipov cel care conducea armata din zona Chișinăului și Lam spus: Domnule, dumneata să nu ataci moldovenii că e de rău. Și noi eram cu minile goale. Și tot cu minile goale ne-am dus la ofițerii care comandau diviziile de tancuri — nu vă băgati, că vă la dracul.

●● Erau decizi să se opună ?

● Erau decizi să piară. Cum aștea ar fi valentele patriotismului. Druș, abia întors din România, mi-a spus: Nu prea am văzut români pe acolo. Noi am obținut limba română cu rusal pe cap și voi nu puteți da jos comunismul ? Ce vă oprește ? Pentru mine, marea dramă nu e ce se întimplă cu România, ci ce vă oprește ca să se întimplă altfel.

În haina purității

●● Mai vorbiți-ne de atmosfera din acea zi.

● Fiecare clipă era dureroasă. Cum poți să te simți cînd veneau oameni și puneau mina pe tine ? Ați! Puneau mina pe tine și plîngeau. Atmosfera a fost extraordinară pentru că împilarea fusese extraordinară. Și atunci cînd s-a luat mina de pe resortul împilării, saltul a fost inimaginabil. Cu atît mai mult cu cît sărăcia în care trăiesc oamenii de acolo nu se poate închipui. Dar pentru ei nu asta contează. Ei au ajutat de esență. Pentru ei valoroasă nu este bunăstarea, poziția individului. Valoroasă este limba, valoroasă este rugăciunea, valoros este respectul. Oamenii ăstia care au îndurat din partea rușilor lucruri îngrozitoare, au intrat în haina purității. În discuția pe care am avut-o cu Ion Ungureanu (discuție preluată în întregime de Ion Zubasescu de la Flacăra Basarabiei) el mai spunea: **Lucrarea trebuie făcută de către oameni care nu au nici un fel de câștig din ea**.

●● Ați vorbit mai devreme de o anume românofobie în Basarabia. Cum s-ar putea combate acest lucru ?

● Nu pot decît să-l citez încă o dată pe ministrul Ungureanu: Trebuie să facem abstracție de realitatea geo-politică și să

lucrăm în spirit. La fel ca în ortodoxie — credincioșii adevărați nu sînt cei care merg la biserică, sînt cei care-și cresc copiii să fie buni. Tot Ungureanu spunea că, venind în România n-a mai găsit țara de care ei au fost despărțiți. Onoarea și respectul s-au pierdut. Dar, oricît am fi de acoperiți de funinginea comunistă nu trebuie să uităm că cetatea este asediată și că nu are rost să ne atacăm unii pe alții. Important nu este că Vieru a căzut în plasa lui Barbu-Păunescu, ci că Ucraina afirmă că Galații este Galația și că este ai ei, iar la Hotiu sărbătorește acum 300 de ani de veche cetate ucrainiană. Tot Ungureanu spunea: Terminați cu pasunile, pentru că răsada putredă cade singură.

Să desființăm granița înainte ca ea să fie desființată

●● V-ați gândit la acțiuni concrete prin care trebuie combătută românofobia și chiar la niște acțiuni care ar trebui să pregătească unirea ?

● Unitatea României cu Basarabia nu se poate reface prin edicte politice. Trebuie să ne străduim ca acest lucru să apară ca de la sine. Să identificăm acele modalități de desființare a graniței înainte ca ea să fie desființată. Frontul Popular ne-a cerut ca România să medieze între Ucraina și Republica Moldova pentru reintegrarea cu Bucovina și sudul Basarabiei. Totodată, ar fi bine ca ambasadele și reprezentanțele comerciale ale României să fie puse la dispoziția Republicii Moldova, în toată lumea. Să existe liberă trecere între Moldova și România și să se pregătească o conferință a unioniștilor din Moldova și din România ca să se elaboreze o platformă electorală a unirii.

● Mai sînt și alte lucruri ușor de realizat. De pildă, unificarea învățămîntului: învățămîntul să fie de 12 ani, iar manualele pentru clasele I-IV să fie comune și editate în România. Un alt lucru pe care-l credem necesar ar fi să coordonăm activitățile opoziției în România și Basarabia. Facilitarea acțiunilor de turism: românii trebuie să meargă în Bucovina de nord și în sudul Basarabiei ca să se vadă ce sînt românii, pentru că acolo ei sînt prezentați ca străini. Și invers, oamenii din Bucovina de nord și sudul Basarabiei să vină aici, să fie însoțiți de ghizi cu bune cunoștințe de istorie. Este momentul să avrăm prefix la telefon cu Basarabia, ca să putem comunica imediat, iar, în ceea ce privește relațiile economice, ele trebuie dezvoltate și, de asemenea, trebuie antrenată toată diaspora pentru dezvoltarea în mod deosebit de tehnologii agricole și de prelucrare a produselor agricole.

● Mai e nevoie să adaug că s trebuie să se faciliteze pentru basarabeni abonarea la presa românească. Dar prima acțiune pe care ar trebui să-o facem ar fi aceea de organizare a unui simpozion, fie la Academie, fie la Institutul de istorie cu tema **Legitimitatea independentei Basarabiei**. Pe baza acestui simpozion, să alcătuiți un material care să fie dat diasporii, un material prin care să se demonstreze că s-au folosit căile legale și că nu s-a eludat dreptul internațional atunci cînd s-a hotărît independența.

DECLARAȚIE SOLEMNĂ

din partea Partidului Alianței Civice și a Alianței Civice

Luînd act de hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova care consfințește dreptul la libertate, autodeterminare și independență al fraților noștri de peste Prut, Partidul Alianței Civice declară că România este una și indivizibilă cu o Moldova care se întinde de la Nistru la Carpați.

Rupți de țara lor, românii din teritoriul României cotoșite de armata sovietică au fost, în acești 47 de ani, decimați, întemnițați, deportați, supuși unor inimaginabile suplicii, siliți să-și uite limba și originea. Ei au rămas însă români, fii buni ai țării lor.

În această zi istorică, nu putem să nu ne gândim cu admirație

și profundă recunoștință că românii din Republica Moldova au dus greul luptei, și dacă puterea din România nu i-a susținut, poporul român a făcut-o.

Partidul Alianței Civice dorește să exprime cu toată tăria că politica hegemoniei față de țările mici a devenit anacronică. Să nu uităm că în Europa de azi și de mine nu vor mai trebui să fie decît țări libere.

Chemăm românii de pretutindeni să se alature efortului nostru comun de reintegrare și de refacere a României.

Fie ca bunul Dumnezeu să ne ajute.

Ileana Vrancea

TINTA COMUNĂ A FRĂȚILOR DE CRUCE (IV)

Teza pretinsului „Vacuum politic” din 1944 și a pretinselor incapacități funciare a românilor de a înțelege democrația — teză prin care, de peste patru decenii, regimul comunist își autojustifică dictatura — este strâns legată de o altă mistificare pe care propaganda regimului o cultivă cu succes, în diverse forme, din 1948 și până în ziua de azi, pentru a acredita imaginea rolului salvator al partidului comunist în societatea românească: este vorba de șablonul prin care partidul comunist este prezentat în mod idilic drept un factor umanist și ponderator, într-o societate prezentată în mod caricatural drept una adânc minată de tendințe pogromiste antisemite.

În 1948, caricatura aceasta a fost propagată în mod deschis de partidul comunist, antisemitismul și crimele Gărzii de Fier fiind atribuite în genere „naționalismului burghez” cultivat de vechiul regim, pe care numai „internaționalismul proletar” al partidului comunist l-ar putea dezrădăcina. Vocabula „naționalism”, prin care orice popor își definește tendințele de renaștere civică și de propășire colectivă, a fost redusă în 1948 de propaganda partidului comunist la accepțiunea diversionistă și caricaturală a primitivului naționalism legionar. Dar paralel cu publicarea unei adevărate avalanșe de editoriale și broșuri „internaționaliste și frățești”, de elogiare a unității cu „oamenii muncii din sîmul naționalităților conlocuitoare”, partidul comunist din România își asigură imediat după 1944 supapa și premisele necesare propriei sale diversivități șovine, pregătite după modelul sovietic. În toate democrațiile populare europene bogate experiență a totalitarismului sovietic demonstrase că în faza incipientă, deschis antidemocratică, de instalare a „dictaturii proletariatului” și de formă reprimare de masă, instrumentele politicii partidului, de la cadre de conducere la executanți, trebuie alese cu precădere din sîmul minorităților naționale — în Rusia, evreii și germanii, în special — pentru a putea dirija în viitor, în timpul rîmnicilor epurări și al momentelor de necesară relaxare, revărsarea resentimentelor și a nemulțumirii populare asupra elementelor „străine de popor”, strecurate în sîmul primitiv al partidului. Această tehnică, a cărei reușită fusese pe deplin verificată în U.R.S.S., a fost aplicată de toate partidele comuniste proaspăt instalate în țările europene ocupate de Stalin. Implementarea și în România, la scară națională, a unei premeditate politici de cadre, a selectat în mod preponderent în aparatul de partid și de stat, în presă și edituri, un mare număr de evrei și maghiari, prin a căror prezență partidul va explica apoi (începînd în special din 1956), „abuzurile”, „devierile” și „încălcarea legalității socialiste” din România comunistă, atribuite treptat, în forme din ce în ce mai directe, caracterului neromânesc al partidului, românizat pe deplin abia în „epoca anilor-lumină”.

Caracterul diversionist al acestei premeditate politici de cadre se va limpezi mai tîrziu, în deceniul VI, abia după ce îmbunătățirea compoziției naționale a partidului și curățirea conducerii lui și a întregului aparat de elemente alogene va pune în lumină permanența politicii distructive a regimului comunist din România. Indiferent de proveniența etnică a cadrelor care asigură această politică. Atunci însă, în 1948, prezența în prim-plan a etnicilor evrei în conducerea partidului și în posturi-cheie în domeniul propagandei și culturii a născut în mintea multora, nu neapărat

predispuși la sentimente șovine, ideea de culpabilizare a evreilor, asociată cu raționamentul perfect logic, că salvarea evreimii din România de scadența Auschwitz-ului — amenințare îndepărtată în repetate rînduri datorită lui Antonescu, dar niciodată dispărută — se datora în ultimă instanță actului de la 23 august; evreii, ca etnie, apăreau atunci unora drept adevărații beneficiari ai actului de la 23 august, aducători de altele speranțe pentru o Românie democratică scăpată din strînscoarea hitlerismului, dar urmat curînd, după numai patru ani, de noua dictatură, comunistă, „infiltrată” de evrei. Că poziția evreilor numiți cu precădere, și nu infiltrați, în aparatul regimului comunist de atunci, era tot atât de neconcludentă pentru poziția etnicilor în genere, pe cît este de neconcludentă pentru etnia românească, în genere, poziția românilor numiți în aparatul regimului comunist de azi — toate aceste adevăruri, devenite astăzi lucruri comune nu erau deloc foarte evidente în 1948-1949; atunci, în prim-plan se aflau evreii din funcții publice, și nu evreii din închisori și lagăre, unde partidul comunist îi aruncase pentru activitatea sionistă liber desfășurată sub regimul Antonescu.

Perfect conștient și de valoarea propagandistică a promovării în funcții publice a elementului evreiesc, eliminat în trecut regim de legile rasiale de după 1938; perfect conștient și de utilitatea diversionistă a unei astfel de politici de cadre, menită să canalizeze resentimentele anticomuniste ale populației spre defulări antisemite, partidul comunist s-a slujit cu abilitate de utilizarea preponderentă a evreilor în aparatul regimului, exhibînd fără jenă etnia iudee ca atare, drept victimă sigură a miniei populare, în cazul unei eventuale schimbări de regim.

Spre canalele de informație ale ambasadelor „capitaliste” începe să fie dirijată sistematic, pe lîngă teza așa zisei inapetențe a românilor pentru democrație, și această teză auxiliară: prezentarea unor tradiții antisemite reale, existente în trecutul României și existente și azi, drept o trăsătură caracteristică a românilor în genere — victime ale educației „burgheze”, și nu numai fasciste, neam barbar care, dacă n-ar fi „înlăturat întru” de către comuniști, s-ar dezlănțui în pogromuri și „contrarevoluții șingeroase”. Îndrăzniți să ne subminați pozițiile, și veți vedea ce se va întîmpla cu evreii! — sunau amenințător avertismentele demnitarilor comunisti. Și cum „talentele organizatorice” ale comunistilor s-au dovedit de la început considerabile, cum bine remarcă d-l Robert F. King, nu e exclus că s-ar fi putut chiar „împlini”. Iată rezultatele și ecourile acestor avertismente, alți în informarea redactată la 14 ianuarie 1949 de către grupul de lucru „ad-hoc” al Departamentului de Stat, cit și Memorandumul pe marginea acestei informări, trimis la 26 martie 1949 Secretarului de Stat de către Legația americană:

„O problemă adiacentă este intensificarea, chiar dacă nu deschisă, a patimii antisemite, care are rădăcini adînci în societatea românească (...). Dezvoltarea obișnuitului antisemitism bășinaș nu este stimulată numai de rămășițele influenței rasismului nazist, dar poate fi explicată și prin proporția în care evreii s-au alăturat comunistilor și și-au asumat poziții de conducere”. „Specialiștii” anunță deci „perspective tragice pentru România și pentru cauza democrației, dacă în momentul în care România ar scăpa de jugul sovietic, comunitatea evreiască ar fi nevoită să

suporte din nou soarta sîngeroasă a țapului ispășitor”. „Antisemitismul românesc este un fenomen tangibil și real, și trebuie luat în considerație în orice fel de plan de durată pentru viitor. Dacă, în mod miraculos, prezentul regim ar fi răsturnat, este greu să întrevădem cum va putea fi evitat un pogrom.”

Ca și cealaltă versiune comunistă, a pretinsului „vacuum politic” și a inexistenței vreunei democrații românești, și versiunea denigratoare de mai sus, pe carea dictatura comunistă o acredita asupra românilor, pentru a se autojustifica drept unică pavăză împotriva pretinselor instincte pogromiste din România, și această versiune deci, absorbită în 1949 de rapoartele „secrete” ale diplomației americane, a trecut apoi alături de celelalte, în volume de notorietate, publicate în limbi de circulație. O regăsim astfel într-un bine cunoscut și excelent studiu apărut în 1971, al cărui capitol despre România contrastează în mod penibil, prin informația deficitară, cu seriozitatea întregii lucrări: „Mulți evrei au rămas la convingerea că, în România, menținerea regimului de dictatură, mai degrabă decît liberalizarea, era cea mai bună protecție împotriva a ceea ce ei considerau drept o populație esențialmente antisemită”.

Pînă la publicarea datelor statistice pe care se bizuie acreditarea unor astfel de informații, faptele demonstrează că difuzarea lor este în mod direct manipulată de întemeietorul stalinismului național al „noului epoc”: printre multe alte versiuni denigratoare asupra românilor, pe care Ceaușescu le oferă lumii liberă pentru a-și legitima în fel și chip regimul terorist impus în România, „patriotul” nu ezită să ofere intactă și această veche mistificare stalinistă din 1949, menită să înfățișeze întreaga populație românească drept o hoardă antisemită, ale cărei instincte bestiale, doar el, cel mai bun fiu al poporului, este în stare să le înfrîneze. Acestui șantaj, adresat în special mediilor americane și israeliene (sprînjini-mă, căci altfel „vă” mor evreii!), îi slujește de peste două decenii răspîndirea de către presa oficială din România a unei agresive publicistici antisemite, asezonate cu versificații direct incitatoare la pogrom, tipărite în periodice literare U.T.C.-iste, peste capul Uniunii Scriitorilor din România și în ciuda protestelor formulate de Consiliul ei de conducere, pe vremea cînd i se mai permitea să se întrunească. Faptul că Ceaușescu interzice orice fel de replică împotriva acestor dejecții așternute pe obrazul intelectualității românești, că ordonă campanii de presă represive împotriva aceluia care au încercat să publice, sau au rostit astfel de replici; faptul că la întrebările care i s-au pus și de către scriitorii români, și de către interlocutorii străini, cu privire la prezența în presa oficială a ațîțirilor antisemite model Porunca Vremii, îl răspunde invariabil, invocînd „rămășițele vechii mentalități” sădite de educația burgheză și manifestate azi din pricina „desfășurării Cenzurii”; faptul că unica ființă din România care are voie să dojenească în discursuri, o dată la cîțiva ani, aceste „rămășițe”, este el, Nicolae Ceaușescu — toate acestea au acreditat în mintea și scrisul unora clișeul dorit: patriotul luminat, apărător al vieții minorităților împotriva instinctelor pogromiste ale românilor este exclusiv Nicolae Ceaușescu. Tipărirea în paralel a articulei logoreice închinată tradiției și realii omenii românești, refractare a violenței și urii față de semenul de altă nație, nu împiedică cu nimic impunerea concomitentă a clișeului pogromist: acesta din urmă este atribuit românilor în genere, pe cînd omenia românească este confiscată de „patriotul” care își atribuie rolul de fondator al „comunismului de omenie”.

Nu intrăm aici în analiza volumelor din care am citat. Am urmărit doar, prin cîteva aspecte, consecințele și permanența în timp și spațiu a mistificării puse în circulație de presa comunistă e perioadei 1944-1947, cu privire la inexistența unei democrații românești și la caracterul exclusiv fascist al „moștenirii istorice” lăsată de viața politică a vechii României.

Tînta comună a „fraților de cruce” a fost atinsă.

SIMȚĂMÎNTUL DE VINOVAȚIE

**Istoria poate merge mai repede
decit ne-am aștepta noi**

● V-am auzit spunând, domnule Vianu, la masa rotundă de la G.D.S., că evenimentele din U.R.S.S. nu reprezintă un acid atât de tare în care comunismul să se dizolve. Dar astăzi, la 1 V, am văzut un sir de Lenin prăbușindu-se de pe soclu, drapelul din care a fost smulsă secera și ciocanul, sediul comuniste sigilate, iar mâine, 27 august, Basarabia își va proclama independența.

● Sigur că istoria se ambalează, ea merge deseori mult mai repede decit așteptăm noi, după cum, din cind în cind, ea își încetinește cursul, dindu-ne impresia că trăim într-un fel de nesfirire a răului. Într-adevăr, lucrurile merg atât de repede, încît ceea ce pot spune azi, luni, nu puteam spune vinerea trecută — comunismul se apropie de sfîrșit. Totuși, aș vrea să fac o distincție necesară: asistăm cu adevărat la prăbușirea instituției monstruoase, a acestei organizații criminale și de o amploare nemaîntîlnită în istorie care este P.C.U.S. Dar eu nu cred că putem vorbi încă de sfîrșitul comunismului. Sfîrșitul comunismului nu înseamnă doar sfîrșitul partidului comunist, ci și dispăriția unei anumite mentalități favorite din nivelare și din teroare și care, fără îndoială, se va menține și după aceste extraordinare și exaltante schimbări care au jec în U.R.S.S.

● În mai multe republici din U.R.S.S., partidul comunist a fost interzis. Dacă vă amintiți, anul trecut, în ianuarie, și la noi a existat o astfel de tentativă. Cum comentați interzicerea prin lege a partidului comunist?

● Cînd s-a propus de către Dumitru Mazilu, în ianuarie '90, interzicerea partidului comunist eu aș fi fost pentru interzicere. Dar, între timp, lucrurile au luat o turnură extrem de confuză și, actualmente, cred mai degrabă într-o democrație de tip american, în care nimic nu trebuie interzis. Asta nu înseamnă însă că trebuie să manifestăm nici cea mai mică slăbiciune față de cei care au făcut crime. Or, la noi ce se întîmplă? S-a montat o campanie împotriva celor ce au acționat în decembrie '89, trecîndu-se peste crimele imprescriptibile, crime împotriva umanității care au fost comise de mai bine de 40 de ani încoace. Eu nu sînt pentru interzicerea P.C.R. sau a P.S.M., dar cred că cei care sînt responsabili de dezastrul economic al țării, de moartea a sute de mii de oameni trebuie judecați. Dar să revenim la interdicții. Cred că pentru sănătatea spectrului politic românesc ar fi bine să existe și o sîngă democratică, o sîngă care să se demarceze categoric de comunisti, în spiritul unei social-democrații luminate. Însă eu constat că, acum, în România, nu există decit forma bastardă și monstruoasă a tendințelor comuniste sub forma unui extremism care se situează nu pe o axă, ci pe linia unui cerc care face ca extrema stîngă să atîngă extrema dreaptă. Eu sper că, în anii următori, după ce ne vom dezintoxica de otrava comunistă, să poată să apară și o sîngă onestă care să echilibreze spectrul politic românesc.

Tăcere și exil

● Socotii necesar procesul comunismului?

● N-ar trebui făcut procesul comunismului. Ar trebui făcut procesul unor dosare precise: dosarul colectivizării, dosarul Canalului, dosarul închisorilor etc.

● Ar fi niște procese care ar scoate la iveală marii vinovați, demontînd toată structurile, instituțiile care le-au permis să fie vinovați. Dar la nivelul individului?

● Cercul în mediile românești, în mediile intelectuale, dar și printre oamenii care sînt mai puțin deprinși cu o reflexiune teoretică, ideea că românii, ca și toți cei care au trăit alțiia zeci de ani sub totalitarism, nu ar fi vinovați cu nimic pentru ceea ce s-a petrecut. Toate aceste popoare, români, unguri, cehi etc. consideră că ideologia care i-a asuprit a fost importată din afară, că ei au trebuit s-o suporte și, prin urmare, ei nu sînt cu nimic vinovați. Vreau să spun că, pentru mine, culpabilitatea este un sentiment funcțional. Sigur că dacă este să explicăm totul, trebuie să și lertăm totul și, prin urmare, nu sîntem cu nimic vinovați. Dar noi trebuie să ne simțim vinovați, pentru că numai în felul acesta vom putea leși din inerția care a fost a noastră timp de zeci de ani. Trebuie să ne simțim vinovați pentru că am acceptat apăsarea și nu ne-am revoltat. Noi nu putem uita că cei care s-au revoltat în anii '50, '60 au fost anihilați. De ce nu ne-am revoltat cu toții atunci? De ce unii dintre noi au ales tăcerea? De ce unii dintre noi au ales exilul? Există între exil și tăcere o secretă înrudire pe care trebuie s-o deconspirăm.

Hotărîrea de a suferi îi aparține fiecăruia

● Ierțiți-mă, domnule Vianu, trăiți sentimentul de culpabilitate?

Dialog cu Dr. ION VIANU

● Da. Foarte acut. Îmi dau seama că, plecînd de aici, deși am încercat să mențin legătura cu țara și am încercat să vorbesc în numele țării, atunci cînd cel de aici nu puteau să vorbească, aș fi putut face unele lucruri folositoare, încă și mai folositoare țării, fiind prezent acasă. Dar, firește, nimeni nu poate prelinde nimănui să suferă. Hotărîrea de a suferi îi aparține și numai ție.

Se neagă colaborarea psihiatriei cu Puterea

● Aș vrea să vorbim și despre psihiatrie. Despre refuzul constant al unor medici de a accepta că psihiatria a colaborat cu Puterea.

● În repetate rînduri am spus că există un fel de relație organică între psihiatrie și Putere, acest lucru fiind valabil în toată lumea, nu doar la noi. Pentru că, de cînd s-a născut ea, psihiatria a fost, în mod normal, apărătoarea ordinii sociale, apărătoarea vieții individului, chiar atunci cînd individul dorește să se suprimă. De aceea psihiatria este conectată prin mii de fire cu Puterea. Cînd Puterea este tolerabilă, atunci și colaborarea psihiatriei cu ea este tolerabilă. Dar ce se întîmplă cînd puterea este odioasă? Atunci și colaborarea cu Puterea devine odioasă și acest lucru s-a întîmplat la noi în anii comunismului. Vreau să precizez însă că marea majoritate a psihiatrilor a găsit un modus vivendi prin care această colaborare a fost cît de cît accesibilă, însă au fost și psihiatri care nu colaborat în mod inacceptabil, și mă gîndesc în special la cei care au aplicat psihiatria în scopuri politice. Este destul de mare arhiva abuzurilor politice în psihiatrie și sînt, n-aș putea spune surprins, dar în orice caz îndurerat, de faptul că există astăzi un fel de negativism privitor la colaborarea psihiatriei cu Puterea.

● Puteți explica mai exact ce înseamnă acest negativism în psihiatrie?

● Pentru cazul ororilor petrecute în Germania, s-a elaborat doctrina care neagă existența lagărelor de concentrare și exterminării evreilor în camerele de gazare. În România există un anumit negativism al anumitor psihiatri, cu privire la abuzurile politice ale psihiatriei. Acest lucru este inacceptabil, pentru că el tînde să spună că răul nu a existat și, deci, nu trebuie să ne schimbăm. Este nu numai o chestiune de justă reparație care trebuie să fie acordată victimelor, dar este și o imposibilitate de a leși din blocajul mental în care am intrat. Totuși, trebuie să spun că, după un an și jumătate de la prima mea vizită în România, acceptarea abuzurilor a făcut mai mari progrese, dar nu progrese suficiente.

Spitalul—închisoare

● Dar în alte zone a făcut psihiatria progrese?

● Nu. În spitalele de psihiatrie este o foarte mare

sărăcie. Am văzut, cu cîteva zile în urmă, două spitale de psihiatrie din județul Teleorman, Poroschia și Cervența. Sărăcia acestor spitale nu numai că provoacă suferințe suplimentare bolnavilor, dar creează un sistem de organizare prin care mijloacele de presiune și de conștiențe ale celor bolnavi cresc. Cînd e mizerie în spital, bolnavii vor să părăsească acel spital, să fugă. Cînd ei vor să fugă, se mărește numărul gratiilor de la ferestre, ușile au mai multe lacăte și spitalul sînjunge să semene din ce în ce mai mult cu o închisoare. Nu mai putem accepta ca spitalul să fie astăzi o închisoare.

● Cum apreciați activitatea Asociației Psihiatrilor Liberi din România, al cărui membru fondator sînteți?

● Asociația Psihiatrilor Liberi din România a contribuit în mare măsură la sensibilizarea lumii medicale și a opiniei publice față de existența abuzurilor în psihiatrie. Ea însă nu beneficiază încă de o ascultare deplină și binevoitoare din partea autorităților, nu este consultată de autorități într-o măsură suficientă în privința ameliorării care trebuie să se producă în domeniul asistenței psihiatrice, în special în domeniul atât de sensibil al libertății bolnavului mental. Și mai este ceva: psihiatria astăzi nu trebuie să privească atent doar spre trecut, dar și spre viitor. Am să vă spun un lucru pe care l-am repetat de mai multe ori: este vorba de problema celor 160.000 de orfani și copii abandonati care constituie un potențial enorm de victime. Pentru ei trebuie creată o Fundație națională pentru ajutorarea copiilor, victime ale dictaturii care să fie finanțată din fondurile fostului partid comunist.

LADO la Paris și la București

● Sînteți membru al Ligii pentru apărarea drepturilor omului în România de la Paris. Cum funcționează această Ligă acum, după schimbările produse în România?

● La Paris, începînd cu 1980, a fost reactivată Liga pentru drepturile omului în România, care are o veche tradiție, de prin anii 1920. În această Ligă a intrat un număr de români, activi în drepturile omului, dar și o serie de francezi, prieteni ai românilor care ne-au fost de un mare ajutor. Eu am făcut parte din Ligă încă de la reînființarea ei, în 1980 și am fost alături de o serie de militanți, între care și Mihnea Berindei. Am cea mai mare stimă pentru acțiunile întreprinse de ei și înainte și după revoluție. Între noi doi nu există nici un fel de diferență în aprecierea drepturilor omului. Cu toate acestea, trebuie să spun că el a declarat de mai multe ori, după evenimentele din decembrie, că nu mai este interesat în activitatea ligii, că vrea să se consacre în special unei activități politice, manifestînd o prea mare independență. În raport cu ceilalți membri ai ligii.

● Liga de la Paris n-ar funcționa mai bine aici, la București?

● În momentul în care s-a pus această problemă, adunarea generală a Ligii, constituită în mod absolut statutar, a considerat că Liga trebuie să rămîna cu sediul central la Paris, în așteptarea momentului în care, în țară, va exista posibilitatea unor forțe destul de organizate și destul de profesionalizate care să se ocupe de drepturile omului în România. Vreau să spun că, după părerea mea, un astfel de organism, care va funcționa la București, va trebui să fie extrem de profesional și, într-un fel, apolitic. Nu este bine ca militanții Ligii să fie implicați în politică, chiar dacă această activitate politică este fundamentată pe drepturile omului. Mie mi se pare, și aceasta este și părerea marii majorități a membrilor de la Paris, că nu sînt încă reunite condițiile, nu există încă un efectiv de oameni suficient de mare care să asigure o astfel de funcționare profesională și tehnică a Ligii, aici la București. Dar, nu încapă nici o îndoială că aceste forțe se vor reuni în scurt timp și cred și eu că în acel moment Liga va trebui să-și aibă sediul la București.

● Sînteți membru al Alianței Civice încă din toamnă și...

● Am aderat la Alianța Civică prin telegramă în chiar ziua în care a apărut manifestul. Sînt reprezentantul Mișcării Alianței Civice în Elveția. Vreau să ne angajăm într-o serie de acțiuni concrete în domeniul medical, al agriculturii, al reformelor legislației. Programul adoptat ieri de Partidul Alianței Civice mi se pare documentul cel mai curajos și cel mai clar apărut la noi după 22 decembrie '89. Am ferma convingere că el va influența în mod determinant viața noastră socială.

● Cînd veți reveni în România, domnule Vianu?

● De Crăciun.

26 august 1991, București

Interviu realizat de RODICA PALADE

Chiriacu-27 august 1991

UN MOD DE A FI FRANCEZ LA BUCUREȘTI

Convorbire cu doamna CHANTAL COLLEU-DUMOND, consilierul cultural și științific al ambasadei Franței, cu ocazia încheierii misiunii sale în România

● Grație în mare parte dumneavoastră și echipei foarte tinere și mobile pe care ați condus-o, Franța și spiritul său au fost prezente în România într-un mod deosebit de activ și eficient. Ce anume v-ați propus și ce anume ați realizat efectiv în calitate de consilier cultural și științific al ambasadei Franței la București?

● Vreți să vorbim despre ambele perioade?

● Da, cred că ar fi interesant și instructiv, mai ales din cauza contrastului...

● Am avut șansa de a mă afla în România într-o perioadă de cotitură, pentru că am cunoscut România înainte de evenimentele din decembrie '89 și după revoluție, iar ceea ce se putea face înainte și ceea ce am putut face după, sînt lucruri complet diferite.

Ceea ce am încercat să fac înainte, în condiții extrem de dificile, sub apăsarea interdicției de a frecventa cetățeni străini, în prezența poliției politice secrete și a obstacolelor de tot felul din partea Consiliului Cultural și Educației Socialiste, a fost să încercăm să menținem contactul cu oamenii, cu intelectualii, cum puteam, pe la vernisaje și alte întâlniri publice, cîte existau. Pe lângă contactul personal, o altă posibilitate de acțiune a constituit-o donarea de cărți la universități, diverse instituții, direct oamenilor. Cred că a fost ceva folositor. Altfel nu se putea face. Era greu să faci teatru, muzică, expoziții, toate acestea erau interzise, era aproape imposibilă o cooperare științifică și tehnică în condițiile în care oamenii nu aveau voie să iasă din țară și totul era strict supravegheat. Acestea au fost caracteristicile primei perioade a activității mele în România, interesantă pentru mine pentru că am descoperit ce este un regim totalitar, lucru deosebit de instructiv pentru oamenii ce provin din țări libere.

A doua perioadă a fost o explozie. Mi se părea că s-au ridicat niște stavile, iar șuvoiul a durat luni și luni de zile. Toată lumea venea aici ca să ceară burse, stagii, să propună proiecte de cooperare. A fost o perioadă absolut extraordinară, am încercat să punem puțină ordine în aceste proiecte și, mai

ales, să răspundem tuturor cererilor. Cred că ceea ce a constituit principiul politicii noastre a fost examinarea cererilor fără a impune nimic din afară. Principalele noastre obiective au fost să ajutăm România să devină un stat de drept și să treacă spre o economie de piață. Un al treilea obiectiv principal a fost să dăm o mîna de ajutor în evoluția mentalităților. Iar un al patrulea, întărirea prezenței noastre culturale și lingvistice, care pur și simplu corespunde unei cereri masive, prezente. Acestea au fost principalele obiective ale acțiunilor noastre.

Am lucrat în toate sectoarele. Voi încerca să enumăr cîteva exemple.

Să încep cu sectoarele propriu-zis culturale. Voi aminti schimbările artistice. Operația Primăvara libertății, în cadrul căreia mari oameni de teatru francezi au venit în România, în pregătirea teatrului franco-român a cărui idee a avut-o Ion Caramitru, operație afiliată în curs, mai ales după triumful parizian al Trilogiei antice a lui Andrei Șerban. În ceea ce privește muzica, am susținut festivalul de muzică contemporană și am participat la festivalul de jazz de la Sibiu. Acum sîntem implicați în relansarea tradiționalului festival George Enescu. În domeniul baletului, va exista o foarte importantă operație, intitulată Strălucirea dansului, care va debuta toamna aceasta și va ține pînă toamna viitoare, răstimp în care vor veni în România opt companii de balet francez contemporan, cu spectacole și ateliere deschise. În domeniul artelor plastice, voi aminti numai expoziția impresionistilor români organizată la Paris.

În ceea ce privește cartea, este vorba de un sector ce îmi e foarte apropiat. Am beneficiat în acest domeniu de credite importante. Am continuat să donăm cărți la universități, biblioteci, dar în mod special ziarelor, revistelor, editurilor. Am încercat să invităm cît mai mulți intelectuali francezi, pentru că voiam să recîstigăm timpul pierdut, toți acești ani în care intelectualii francezi nu puteau călători în România. Sînt unii care au venit în mod spontan, alții care au răspuns propunerilor noastre.

Acest flux de intelectuali francezi de primă mărime în România mi se pare deosebit de important pentru renașterea dialogului intelectual tradițional dintre țările noastre. A avut loc un colocviu Barthes, un alt colocviu intitulat Prezențe ale literaturii franceze contemporane, există proiectul unui colocviu Cioran și al unui colocviu Malraux la București, cu concursul editurii Humanitas, al Ministerului Culturii și al Uniunii Scriitorilor. De asemenea, o operație Rimbaud. A existat operația Bucarest-Ouest, de la Aix-en-Provence, unde au fost prezenți scriitorii români dintre cei mai importanți, atît din țară cît și din exil. În domeniul cărții, deci, am încercat să relansăm dinamica schimburilor atît de bogate în perioada interbelică dintre Franța și România.

Să nu uităm sectorul audiovizualului, căruia i-am acordat o atenție specială, pentru că, implicînd un public foarte larg, permite accelerarea evoluției mentalităților de care vorbeam la început. Și în acest domeniu nu am făcut decît să răspundem unor cereri ale părții române. Cred că prezența informațiilor franceze este importantă atît pentru jurnaliști, cît și pentru publicul larg. Am colaborat strîns cu RTV. Încă de la început a fost instalat Canal France International, apoi a fost încheiat un acord cu La Sept și un altul cu TV 5 Europe. Cred că este foarte importantă prezența altor imagini, a unei alternative.

Există o cooperare și în domeniul lingvistic și universitar. S-au deschis trei noi lecturate franceze, la Sibiu, Constanța și în cadrul Academiei de Studii Economice din București, adăugîndu-se celor de la Cluj, Iași, Timișoara, Craiova. Există un liceu bilingv în București, cu doi profesori francezi, vor mai veni cîte un profesor francez la Cluj, la Timișoara, în licee bilingve. Un liceu bilingv există și la Iași.

Există schimburi de profesori, stagii de formare a profesorilor de franceză. Astfel, în vara aceasta s-a reinstaurat tradiția cursurilor de vară din România, mulți profesori de franceză beneficiînd și de participarea la cursuri de vară în Franța.

Cooperarea universitară s-a caracterizat, la început, prin venirea simbolică, în februarie '90, a unor universitari eminenți, precum Maurice Duverger, Marc Auger etc. - a venit și Michel Serres - în fine, a fost vorba de 35 de universitari francezi de primă mărime care au petrecut o zi la București. Operațiunea Sorbona la București a fost un eveniment simbolizînd dorința noastră de a stabili legături între universități. De asemenea, aș aminti cele 250 de burse pentru studenți din toate domeniile. Însurînd 15 milioane de franci.

Cît privește cooperarea științifică și tehnică, m-aș referi la domeniul medical (cu acțiuni de formare de specialiști la toate nivelurile), la domeniul mediului înconjurător, la domeniul industriei (cu multe stagii de formare pentru ingineri). Foarte importantă mi se pare cooperarea juridică. E vorba de stagii la Școala Națională de Magistratură de la Paris și de pregătire a funcționarilor publici în cadrul Școlii Naționale de Administrație (celebra ENA). Toate acestea subsumate obiectivului privitor la edificarea statului de drept în România.

În ceea ce privește obiectivul accelerării trecerii României spre o economie de piață - care constituie o prioritate -, pot spune că toamna aceasta se va deschide la București un institut franco-român de management.

Iată, în mare, principalele linii ale acțiunii noastre în România, avînd ca obiectiv central accelerarea proceselor de democratizare a societății și de pătrundere a României într-o Europă în primul rînd economică și culturală.

● Care ar fi mesajul pe care l-ați transmis succesorului dumneavoastră? Ce anume trebuie continuat și ce anume mai rămîne de făcut?

● Succesorului meu i-aș spune în primul rînd că are o mare șansă venind într-o țară extraordinară de francofilă și de francofonă, în care oamenii sînt deosebit de atașanți, în care există o elită intelectuală și artistică remarcabilă. Sînt convins că va fi încîntat să lucreze cu astfel de parteneri. Cred că dispozitivul a fost deja instalat, avem un buget ce a crescut de

la 5 milioane la 70 de milioane de franci. Cred că după toată această perioadă de nebunie și de euforie postrevoluționară există tot ce e necesar să se dezvolte o cooperare culturală, științifică și tehnică normală, ca să se însaureze o continuitate aștia vreme întreruptă. Există o mare dorință a Franței de a se implica în această cooperare. Acum, totul va putea decurge în condiții mult mai ușoare.

● După ce ați mediat prezența Franței în România, veți duce cu dumneavoastră în Franța imaginea țării mele. Care este amintirea pe care România a reușit să v-o lase? Ce loc ocupă România în biografia dumneavoastră interloară, în activitatea dvs.?

● Există o frază a lui Hugo von Hoffmannstahl pe care o citez adesea: „Fiecare întînire se distocă și se recompune”. Întîlnirea mea cu România a avut toate motivele să reușească să mă distoce întîrior, căci aici mi-a fost dat să cunosc atît totalitarismul, cît și revoluția și unele evenimente postrevoluționare adesea greu de imaginat. A fost, pe scurt, un adevărat șoc. În același timp, România este o țară care m-a recompus, în sensul că dificultățile pe care le-am întîlnit m-au maturizat. A fost o experiență deosebit de puternică. Consider un privilegiu faptul de a mă fi aflat aici în aceste momente hotărîtoare pentru istoria României și a Europei, momente ale trecerii spre postcomunism. Am fost martora unei accelerări teribile a istoriei și m-am aflat în inima evenimentelor. Voi păstra o amintire foarte puternică despre România. E o țară care mi-a marcat profund biografia, care m-a schimbat și m-a învățat să-mi privesc propria mea țară din alt punct de vedere, în alt mod. Voi păstra o amintire călduroasă prietenilor noștri români. Plec cu o oarecare tristețe și nostalgie, dar și cu perspectiva de a continua la Paris ceea ce am început aici. Această țară alît de variată, cu o viață bucurătoare și înrîndită și cultivată și cu peisaje fascinante, este cu neputință de uitat.

Interviu realizat de
BOGDAN GHIU

